

www.musavat.com

MUSAVAT

Xəbər

İxracdan oğurlanan
35,7 milyon
ölkəyə geri
qaytarıldı

yazısı səh.13-də

Qurucusu: Rauf Arifoğlu Gündəlik qəzet 10 dekabr 2024-cü il Çərşənbə axşamı № 223 (8596) Qiyməti 60 qəpik

Gündəm

Əsəd getdi, yeni Suriya necə olacaq - beş variant, Türkiyənin B planı

Siyasi təhlilçilər hesab edir ki, bu ölkədə vəziyyət daha da mürəkkəbləşəcək, ciddi təlatümlər yaşanacaq və əhəlinin vəziyyəti yaxın müddətdə yaxşılaşmayacaq

yazısı səh.9-da

SEPAH-dan Azərbaycana yersiz hədə: cəmi 15 gün qabaq...

yazısı səh.8-də

Aİ səfiri:

"Gürcüstana sanksiyaların hazırlanması üzərində iş gedir"

yazısı səh.2-də

Minsk Qrupunu Ərdoğanın dostu ləğv edəcək

yazısı səh.7-də

İrəvandan hiyləgər gediş: "Öncə Türkiyə ilə sərhədlər açılsın, sonra..."

yazısı səh.10-da

"YAŞAT" Fonduna daxil olan məbləğin həcmi açıqlandı

yazısı səh.6-da

Əsəd rejiminin süqutu Zəngəzur dəhlizini tezləşdirəcək? - şərh

yazısı səh.5-də

Nüfuzlu agentlikdən müharibə xəbərdarlığı - "Ermənistan odla oynayır..."

yazısı səh.11-də

ABŞ-la Avropa arasında "Qazprombank" qalmaqalı

yazısı səh.14-də

S&P: "Azərbaycanın likvid aktivləri 79%-i ötəcək"

yazısı səh.5-də

Dünyanın ən güclü müdafiə sistemləri - Türkiyə ilk onluqda

yazısı səh.11-də

FRANSIZ SƏFİRİN YENİ SƏRHƏD TƏXRİBATI - QƏRBİN BAZA PLANI

Dekotini Ermənistan-Azərbaycan sərhədində Aİ missiyası ilə görüşüb; Qərbin "binokl" təxribatları vərdiş halını almaqda, İrəvan və Paris arasında hərbi əməkdaşlıq genişlənməkdədir

yazısı səh.10-da

Neft bazarı üçün təhdid - bahalashacaq, yoxsa...

İqtisadiyyatını daha çox neft ixracı ilə bəhrələndirən ölkələrə fürsət - iqtisadçı təhlili

yazısı səh.13-də

Tramp Baydenin Azərbaycanla bağlı səhvini düzəldəcəkmi - Bakıdan gözlənti

yazısı səh.4-də

Aydın Hüseynov: "Azərbaycançılıq ideologiyası təhlükəli vəziyyətdən çıxmaqda ölkənin, xalqın harayına çatdı"

yazısı səh.6-da

Hikmət Hacıyev İsrail prezidenti ilə görüşdü

yazısı səh.2-də

Yaşıl enerji Sazişinə düzəliş Protokolu təsdiqləndi - Prezident fərmanı

2024-cü il sentyabrın 3-də Buxarest şəhərində imzalanmış "Azərbaycan Respublikası, Gürcüstan, Rumıniya və Macarıstan hökumətləri arasında yaşıl enerjinin inkişafı və ötürülməsi sahəsində strateji tərəfdaşlıq haqqında Saziş"ə düzəliş Protokolu" təsdiq edilib.

APA xəbər verir ki, Prezident İlham Əliyev bununla bağlı fərman imzalayıb.

Bu fərmanın 1-ci hissəsində göstərilən protokol qüvvəyə mindikdən sonra Azərbaycan Respublikasının Energetika Nazirliyi onun müddəalarının həyata keçirilməsini təmin etməli, Azərbaycan Respublikasının Xarici İşlər Nazirliyi protokolun qüvvəyə minməsi üçün zəruri olan dövlət-daxili prosedurların yerinə yetirildiyi barədə Gürcüstan, Rumıniya və Macarıstan hökumətlərinə bildiriş göndərməlidir.

65 yaşına çatmış bu şəxslər daha 5 il işləyə biləcəklər

Azərbaycanın 65 yaşına çatmış diplomatik xidmət əməkdaşlarının xidmətdə olma müddəti hər dəfə bir ildən çox olmayaraq beş ilədək uzadıla bilər.

Musavat.com xəbər verir ki, bu, yeni hazırlanan

"Diplomatik xidmət haqqında" qanun layihəsində əksini tapıb.

Layihəyə əsasən, müvafiq icra hakimiyyəti orqanının müəyyən etdiyi orqan (qurum) tərəfindən vəzifəyə təyin olunan diplomatik xidmət əməkdaşlarının diplomatik xidmətdə olmalarının yaş həddi 65 yaşıdır.

Xidmətdə olma müddəti uzadılmış diplomatik xidmət əməkdaşlarının sayı diplomatik xidmət orqanlarının ümumi ştat vahidi sayının 15 faizindən artıq olmamalıdır.

Azərbaycanda ilk diplomatik xidmətə qəbul olan şəxslər and içəcəklər

Azərbaycanda ilk dəfə daimi diplomatik xidmətə qəbul olan şəxslər and içəcəklər.

Musavat.com xəbər verir ki, bu, yeni hazırlanan "Diplomatik xidmət haqqında" qanun layihəsində əksini tapıb.

Layihəyə əsasən, Azərbaycan vətəndaşı ilk dəfə daimi diplomatik xidmətə qəbul olunanda vəzifəsinin icrasına başlamazdan əvvəl belə bir məzmununda and içəcəklər: "Azərbaycan dövlətinə və xalqına sədaqətlə xidmət göstərəcəyəm, Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasına və qanunlarına əməl edəcəyəm, dövlət sirrini və xidməti sirri qoruyacağımı, üzərimə düşən vəzifələri qərəzsiz, vicdanla və məsuliyyətlə yerinə yetirəcəyəm, hər zaman diplomatik xidmət əməkdaşı adını uca tutacağımı və Azərbaycan Respublikasını layiqətlə təmsil edəcəyəm and içirəm".

And içən diplomatik xidmət əməkdaşı andının yazılı mətnini imzalayacaq və bu sənəd onun şəxsi işində saxlanılacaq.

Hikmət Hacıyev İsrail prezidenti ilə görüşdü

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin köməkçisi - Prezident Administrasiyasının Xarici siyasət məsələləri şöbəsinin müdiri Hikmət Hacıyev İsrail prezidenti İsaak Hersoqla görüşüb.

Musavat.com xəbər verir ki, bu barədə İsrailin Azərbaycanı səfirliyinin X hesabında bildirilib.

Qeyd edilib ki, Prezidentin köməkçisi İsaak Hersoqa Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin salamlarını çatdırıb.

bəsində minnətdarlığını bildirib və Prezident İlham Əliyevə salam çatdırmağı xahiş edib.

Görüş zamanı Azərbaycan və İsrail arasında əməkdaşlıq və regional məsələlər müzakirə edilib.

Nigar HƏSƏNLİ,
Musavat.com

Xocalıda şirkət əmək hüquqlarının pozulmasına görə 20 min manat cərimə edilib

Əmək hüquqlarını pozan daha bir hüquqi şəxs məsuliyyətə cəlb edilib.

APA xəbər verir ki, bu barədə Xocalı Rayon Prokurorluğu məlumat yayıb.

Məlumatla görə, "Gökce" Məhdud Məsuliyyətli Cəmiyyəti tərəfindən işçinin əmək hüquqlarının pozulması barədə daxil olmuş material əsasında Xocalı Rayon Prokurorluğunda araşdırma aparılıb.

Araşdırma zamanı qeyd olunan hüquqi şəxs tərəfindən əmək qanunvericiliyində nəzərdə tutulmuş qaydada əmək müqaviləsi hüquqi

qüvvəyə minmədən (bağlanmadan) 1 nəfər rayon ərazisində müvafiq işlərin yerinə yetirilməsinə cəlb edilməsi müəyyən edilib.

Faktla bağlı Xocalı Rayon Prokurorluğunda MMC barəsində inzibati Xətlər Məcəlləsinin 192.1-ci (əmək müqaviləsi (kontrakt) hüquqi qüvvəyə minmədən işə götürən tərəfindən fiziki şəxslərin hər hansı işlərin (xidmətlərin) yerinə yetirilməsinə cəlb edilməsi) maddəsi ilə inzibati xəta haqqında iş üzrə icraat başlanaraq baxılması üçün aidiyyəti üzrə

Bakı şəhəri Nəsimi Rayon Məhkəməsinə göndərilib, məhkəmənin qərarı ilə hüquqi şəxs 20 min manat məbləğində inzibati cərimə edilib.

Eyni zamanda cəmiyyətin direktoru Soner Sumerkan barəsində həmin məsələnin eyni maddəsi ilə inzibati xəta haqqında iş üzrə icraat başlanaraq baxılması üçün aidiyyəti üzrə Əmək Əhəlinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi Xidmətinə göndərilib və vəzifəli şəxs müvafiq qərarla 3 min manat məbləğində inzibati cərimə edilib.

AI səfiri: "Gürcüstana sanksiyaların hazırlanması üzərində iş gedir"

Son 12 gündə Gürcüstanda baş verənlər birmənalı olaraq sanksiyaların tətbiq edilməsini tələb edir, sanksiyaların hazırlanması üzərində iş gedir.

APA-nın Tiflis müxbiri xəbər verir ki, bunu Avropa İttifaqının Gürcüstandakı səfiri Pavel Herçinski deyib. O, sanksiyaların tətbiq edilməsinin 27 ölkənin yekdilliyindən asılı olduğunu vurğulayıb.

"Sanksiya siyasətinə gəldikdə, mən həmişə sizlə çox açıq danışmışam. Bu, Al üçün çox çətinidir, çünki 27 üzv dövlətin yekdilliyinə ehtiyacımız var. Bununla belə, Gürcüstanda son 12 gündə baş verənlər açıq şəkildə sanksiyaların tələb edilməsini tələb edir və mən bilirəm ki, yekdil fikrə gələcəyimiz sanksiyaların hazırlanması istiqamətində iş gedir. Bu, 27 üzv dövlətdən asılıdır. Ümid edirəm ki, istənilən Al paytaxtı üçün şiddət və zorakılığın bu səviyyəsinə məhəl qoymamaq çox çətin olacaq. Görək bazar ertəsi sanksiyalar təqdim olunacaqmı? Bu istiqamətdə həqiqətən də iş gedir", - Pavel Herçinski deyib.

Azər Qasımlı barəsində həbs-qətimkan tədbiri seçilib

Siyasi Menecment İnstitutunun direktoru, politoloq Azər Qasımlı barəsində həbs-qətimkan tədbiri seçilib.

"Report"un məlumatına görə, Yasamal Rayon Məhkəməsinin qərarı ilə o, dörd ay müddətə həbs olunub.

Qeyd edək ki, Azər Qasımlı dekabrın 8-də saxlanılıb.

O, Cinayət Məcəlləsinin 182.2.3-cü (hədə-qorxu ilə tələb etmə-zor tətbiq etməklə törədildikdə) maddəsi ilə təqsirli bilinir.

“Meydan” TV-nin qaçaqmalçılıqda ittiham olunan əməkdaşları Ramin Cəbrayılzadə (Deko), Aynur Qənbərova (Elgünəş), Xəyalə Ağayeva, Aytac Əhmədova (Tapdıq), Natiq Cavadlı, Ülvi Təhirov və Aysel Umudovanın barəsində 4 ay müddətinə həbs-qətimkan tədbiri seçilib.

Məlumat üçün bildirdik ki, ibtidai istintaq dövründə Natiq Cavadlı 3 sayılı İstintaq Təcridxanasında (Şüvəlan), digər təqsirləndirilən şəxslər isə 1 sayılı Bakı İstintaq Təcridxanasında (Kürdəxanı) saxlanılacaq. Bakı Şəhər Baş Polis İdarəsində onlara qarşı Cinayət Məcəlləsinin 206.3.2 (Qaçqınmalçılıq, qaçaqcadan əlbir olan bir neçə şəxs tərəfindən törədildikdə) maddəsi ilə ittiham irəli sürülüb.

Gözləndiyi kimi, son həbslər Qərbin anti-Azərbaycan çevrələrində dərhal “azad mediaya və söz azadlığına hücum” kimi qiymətləndirilib.

Mətbuat Şurasının sədri Rəşad Məcid mövzu ilə bağlı “Yeni Müsavat”-a açıqlamasında bildirib ki, jurnalistlər bilərəkdən və bilməyərəkdən Azərbaycanın əleyhinə olan qüvvələrin əlində alətə çevrilirlər: “Onlara qarşı irəli sürülən ittihamları hüquq-mühafizə orqanları araşdırır. Mətbuat Şurası bu prosesləri diqqətlə izləyir. Ölkəmizdə müstəqil mediaya dövlətin yaratdığı şərait və diqqət hamımıza

Mətbuat Şurası sədrindən həbslərə özəl mövqe

Rəşad Məcid: “Ya bilərəkdən, ya da bilməyərəkdən Azərbaycanın əleyhinə olan qüvvələrin əlində alətə çevrilirlər”

bəllidir. Yazılan sözlər görə kiminsə məsuliyyətə cəlb edilməsi halları olmur, münaqişəli məqamlar zamanı Mətbuat Şurası öz münasibətini bildirir”.

Mətbuat Şurası İdarə Heyətinin üzvü Müşfiq Ələsgərli isə bildirib ki, Azərbaycanda iki formada

media qurumu var. Onlardan biri ölkə daxilində qeydiyyatdan keçib fəaliyyət göstərir. İkinci tip media qurumları isə xaricdə təsis olunurlar. Onlar Azərbaycan ərazisində fəaliyyət göstərmək istəyirlərsə, XİN-də qeydiyyatdan keçirlər. Azərbaycanda bir sıra media qurumları belə çalışır: “Özünü media subyekti elan etmiş media qurumları var ki, onların statusu müəyyən deyil. Onların fəaliyyətində Azərbaycan qanunvericiliyi ciddi şəkildə pozulur. Sən əgər media subyektsən, əvvəlcə öz statusunu bəyan etməlisən və onun əsa-

sında qanunvericiliyin tələblərinə uyğun olaraq, qeydiyyatdan keçməlisən. “Toplum TV”nin, “Meydan TV”nin, “Abzas Media”nın statusuna nəzər salmaq. Əgər Azərbaycanın daxili media resursudurlarsa, normal qaydalara uyğun olaraq reyesterdə qeydiyyatdan keçməlidirlər. Xarici media qurumlarıdırlarsa, yenə də akkreditasiya olunmalıdırlar. Məsələ ondadır ki, heç biri yoxdur. Əsas sual onunla bağlıdır ki, bu media subyektlərinin maliyyə mənbəyi şəffaf deyil. Təmələ qaranlıq bir mühit mövcuddur. Son vaxtlar ortaya faktlar çıxır ki, onlar sadəcə xəbər istehsal etmirlər. Araşdırma zamanı məlum olur ki, onlar tamamilə xaricdən maliyyələşirlər. Sual olunur ki, xaricdə oturan şəxslərin Azərbaycan auditoriyasına informasiya çat-

dırmaqda marağı nədir və nə üçün milyonlarla vəsaiti media subyektlərinin üzərinə axıdır? 2023-cü ildən araşdırma gedir və bir neçə redaksiya buna cəlb olunub. Azərbaycanda baş tutan son iki seçki müddətində və COP tədbirlərinin keçirildiyi vaxtlarda araşdırma cəlb olunmuş media subyektləri heç bir problem, insident olmadan özləri təxribat törədərək bunu real informasiya kimi təqdim edirdilər. Deməli, xaricdən maliyyəni verən şəxslər bu media subyektlərinin qarşısına müəyyən öhdəliklər qoyurlar. Beləliklə, beynəlxalq ictimaiyyəti bu yalanlara inandırmaq üçün böyük bir mexanizm qurulur.

Almaniyanın XİN rəhbəri COP-un keçirildiyi dövrdə Azərbaycana gəlmiş və ədalətli olmayan fikirlər səsləndirdi. O fikirləri kimə istinadən hazırladı? Gedib müəyyən insanlarla görüşdü və həmin çevrədə iştirak edənlər kimlərdir? Maliyyə mənbələri qaranlıq olan həmin media subyektləri. Sonra bu media subyektləri haqqında araşdırma başlananda bunu jurnalistlərin hüquqlarının pozulması və ya söz azadlığına müdaxilə adı altında bəyanatlar verirlər. Bu araşdırmalar həmin şəxslərə yanlış dərk etmək üçün verilmiş fürsətdir”.

■ **Sahənə RƏHİMLİ,**
Musavat.com

Santuşun taleyi bu həftə həll olunacaq

AFFA İcraiyyə Komitəsinin iclasında milli komandaya rəhbərliyin azərbaycanlı mütəxəssisə həvalə edilməyi iddia olunur

Futbol üzrə Azərbaycan milli komandasının baş məşqçisi **Fernandu Santuş** tezliklə istefaya göndərilə bilər. Bu da təbii ki, millimizin yeni sezonda ard-arda uğursuzluqlara tuş gəlməsi ilə birbaşa bağlıdır.

Publika.az-ın əldə etdiyi məlumata görə, AFFA prezidenti Rövşən Nəcəf portuqaliyalı mütəxəssislə yolların ayrılmasına qərar verib. O, milli komandanın uğursuz çıxışı ilə yanaşı, 70 yaşlı mütəxəssisin son oyunlarda verdiyi açıqlamalardan və göstərdiyi bəhanələrdən razı qalmayıb. Buna görə də Fernandu Santuşla yolların ayrılması qərara alınıb.

Qərar AFFA İcraiyyə Komitəsinin bu həftə - böyük ehtimalla, dekabrın 14-də keçiriləcək iclasında açıqlanacaq. Santuşu isə azərbaycanlı mütəxəssis əvəz edəcək. AFFA prezidenti hazırda yerli məşqçilər arasında seçim edir. Ən real namizədlər isə Qurban Qurbanov və Rəşad Sadıqovdur.

Yada salmaq ki, Qurban Qurbanov artıq bir dəfə millimizin çalışdırıcısı postunu tutub.

Tanınmış idman yazarı Natiq Muxtarlı heç bir halda millinin baş məşqçisi postunun **Qurban Qurbanova** həvalə olunmasına razı deyil: “Artıq sayı-hesabı itib, Azərbaycan yığmasına gəlib-gedən məşqçilərin. Amma dəyişən heç nə yox-

dur. Səbəbi isə bəllidir. Azərbaycan yığmasının problemi məşqçi deyil. Azərbaycan futbolunun bir problemi var - futbolçu yetişdirilmir. Bu problem hər kəsə bəllidir, amma onu heç kim həll etmək istəmir. 16 il bu problemə Rəvnəq Abdullayevin dəstəsi göz yumdu. İsrarla bir əcnəbini göndərərək digərini gətirdilər. Bu illər ərzində əcnəbiyə sərflənən vəsaitlə

Azərbaycanın hər qəsəbə və kəndində kiçik futbol məktəbləri açmaq və say-sız-hesabsız futbolçu yetişdirmək olardı. Amma etmədilər. Və təsadüfi deyil ki, bu gün Azərbaycanın bütün yaş qruplarından olan yığmaları - U-15, U-17, U-19, U-21 istənilən rəqibə böyük hesabla məğlub olur. Yəni nəticələr göstərir ki, bu uşaqlar futbol oynaya bilmirlər, onla-

ra futbolu necə oynamaq lazım olduğunu öyrətməyiblər. Onlar futbol təhsili, bəli, məhz təhsil almayıblar. Və bu uşaqlar sabah Azərbaycanın əsas yığmasında oynayacaqlar. Çünki başqa seçim yoxdur. AFFA rəhbərliyi isə israrla milli komandanın baş məşqçilərini dəyişməklə nəticə əldə etməyə cəhd göstərir.

Azərbaycanda prosesə - yəni məhsul - futbolçu yetişdirilməsinə indi başlanılsa, 10-15 ildən sonra yığmanın nəticəsi ola bilər. Yığmanın nəticə verməsi üçün bizim Avropa klublarında oynamaq üçün uşaqların minimum şəraiti olmalıdır. Bütün bunları isə qurmaq, yaratmaq çox asandır. Çox sadə bir planla bu işləri görmək mümkündür. Ona görə də yığmada elə məşqçi dəyişikliyi ilə kifayətlənəcəklər.

Qurban Qurbanovun yığmaya gəlməsi isə ümumilikdə futbolumuzun faciəsi olacaq. Buna yol vermək olmaz. Elə sizin vasitənizlə Qurban Qurbanova müraciət edərim: bir dəfə səhvə yol verdiniz, ikinci dəfə bunu etməyin...”

■ **Cavanşir ABBASLI,**
“Yeni Müsavat”

Trampla yanaşı durmaq "xoşbəxtliyi"

"Əla" işarəsi Nikola və Ermənistanla rəğbət jesti deyil!

Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyan özünü yəqin indi dünyanın ən bəxtəvər ölkə başçısı sayır. Zarafat deyil, buradan basa-basa Parisə gedib ABŞ-ın yeni prezidenti Donald Trampa şəkil çəkdirənsən, həm də Makronla birgə - sağında "böyük bacı", solunda da dünyanın ən qüdrətli dövlətinin lideri.

Hərgah bu şəkil əhvalatı Ermənistanla Azərbaycanla bağlı onun məkrli, xəbis niyyətləri və planları üçün hər hansı üstünlük, dividend vəd eləmir. Zahirən kimse bunu belə "qablaşdırıb" şişirtməyə çalışsa da...

Əvvəla, o səbəbə ki, Paşinyan postsovet məkanında baş tutmamış, yeganə uğursuz dövlət rəhbəridir. Bölgədə söz sahibi isə Ermənistan yox, Azərbaycandır. Odur ki, Makron "kiçik bacı" üçün nə qədər dəridən-qabıqdan çıxıb onu Qərbin "böyük adamları" ilə görüşdürsə də, bu sərt realıq dəyişən deyil.

Tramp isə uğurlu biznesmen kimi, bir qayda olaraq, uğursuz adamlarla, uğursuz liderlərlə işləməyi sevmir. Şübhə etmirik ki, bu yanaşma onun siyasi dünyagörüşünə də öz "damğa"sını basıb.

Digər yandan, respublikaçılar üçün ənənəvi olaraq "demokratiya", "demokratik dəyərlər" daha az önəm kəsb edir. O ki ola 7 ildir Rusiyanın qucağında oturub Qərbə demokratiya nağılları danışan "demokratik" Ermənistan və onun rəhbəri...

Yeni öncə geosiyasi maraqlar. Güney Qafqaz isə Tramp hökuməti üçün prioritet deyil. Başqa daha "mühüm" maraqlar var. Unutmayaq, 44 günlük qalibiyyətli Qarabağ savaşımız məhz Tramp dövrünə təsadüf edib.

Nəhayət, Biden administrasiyası kimi Trampın və komandasının bizim regionda Rusiyaya "ikinci cəbhə" açmaq kimi bir hədəfi yoxdur, olmayacaq. Bu istisnadır. Əksinə, o, Rusiya-Ukrayna müharibəsini mənasız hesab edir və bacardığıca tez dayandırmaq istəyir.

Demək, onun Cənubi Qafqaz ölkələrində daxili vəziyyəti qarışdırmaq kimi bir lüksü olmayacaq. Zətən Tramp özü defələrlə bəyan edib ki, ən çox ABŞ-ın iç işləri ilə, onun iqtisadi qüdrətini artırmaqla məşğul olacaq...

Müxtəsəri, Nikolun əlinin baş barmağını "əla" işarəsi şəklində tutmuş Trampa yanaşı çəkdiyi foto hər şeyi həll eləmir. Tramp indiyədək çox adamla şəkil, hətta klip çəkdi. Maraqlanmaq istəyən internetdə tapa bilər.

Yeni baş barmağın "əla" jesti əsla Ağ Evin yeni başçısının Paşinyana rəğbətini əlaməti, yaxud Nikolu özünə dost, Ermənistanı isə müttəfiq sayması anlamına gəlməz. İş-gücü qurtarıb Trampın.

Əminik, Azərbaycan Prezidenti ilə də eyni məkanda bir araya gələsəydi, Tramp oxşar jesti edəcəkdə. Hər necə olmasa, bu, öncəliklə elementar siyasi etikanın, siyasi mədəniyyətin təzahürü...

Yeri gəlmişkən, Parisdə açılış mərasimi olan Notr-Dam kilsəsinin bərpasına Azərbaycan da vəsait ayırıb. Amma E.Makronun İlham Əliyevi tədbirə dəvət etməyə nə qanaçağı və qabiliyyəti, nə də hüneri çatdı.

Səbəblər belli. Hələ bilmək olmaz, Azərbaycan lideri dövləti qəbul edəcəkdə ya yox. Dəqiq olan budur ki, Makron Bakı ilə münasibətləri bir azca normalaşdırmağa xidmət edəcək unikal bir şansı qaçırdı (buradaca qeyd edək ki, Roma Papası dəvətə rəğmən, tədbiri boykot edib).

Olsun. "Sirkə nə qədər tünd olsa da, yenə öz qabını sındırar" deyiblər. Paşinyan isə balaca uşaq təzə oyuncaqdan bezənədək sevindi ki, hələlik Trampla saqqalsız şəkildən feyziyab ola bilər. İstəsə, eyforiyaya düşsə, havalana da bilər.

Fəqət, danılmaz gerçəklik belədir ki, yüz belə foto Ermənistanın nə blokadadan çıxmasına yardımçı olacaq, nə də kapitulyant ölkənin təhlükəsizliyini gücləndirəcək. Bunun üçün Nikol Vovayevič Trampa, Makronla deyil, Əliyev və Ərdöganla üçlü şəkil çəkməyə can atmalıdır. Özü də tələsməlidir. Çünki erməni xalqının marağı, rifahı məhz bunu dikte edir.

Şərtlər məlum...

□ **Zahid SƏFƏROĞLU,**
Musavat.com

Ötən həftə Maltada ABŞ dövlət katibi Entoni Blinkenin Azərbaycan və Ermənistan XİN rəhbərləri arasında görüş təşəbbüsünü rəsmi Bakı rədd etdi. Bunu da haqlı olaraq, Birləşmiş Ştatların, daha dəqiqi, Bayden hökumətinin Azərbaycana ədalətsiz münasibəti ilə izah etdi.

Gerçəkdən də Bayden administrasiyası 4 il ərzində Azərbaycana qarşı ədalətsiz, haqsız mövqedən çıxış etdi. O sırada 22 ildən sonra "Azadlığı Müdafiə Aktı"na Azərbaycanla bağlı edilmiş bədnam "907-ci düzəliş"in tətbiqinin ABŞ prezidentləri tərəfindən hər il aradan qaldırılması ənənəsinə son verdi. Ölkəmizə qarşı erməni lobbisinin təhriki ilə qəbul edilmiş bu qadağanı təzədən bərpa etdi.

Bəs yeni seçilmiş prezident Donald Tramp Baydenin Azərbaycanla bağlı səhvlərini düzəldəcəkmi? O sırada 2025-ci il üçün "907-ci düzəliş"in tətbiqi təzədən dondurula bilirmi?

Keçmiş maliyyə naziri, siyasi və iqtisadi məsələlər üzrə ekspert Fikrət Yusifov Blinkenin bu istəyini, sadəcə, həyasızlıq kimi qiymətləndirir: "İnanırıq ki, Donald Tramp hökuməti Azərbaycana qarşı münasibətdə Co Bayden hökumətinin yol verdiyi kobud səhvləri təkrarlamayacaq. Biz son 4 ildə Bayden hökumətinin Azərbaycanla bağlı atmaq istədiyi addımlarda pozitiv heç nə görə bilmədik. Otuz il torpaqlarımızı işğal altında saxlamış erməni vandallarının əməllərini görməzdən gələn ABŞ hökumətinin başında dayananlar otuz ildə bu münafişinin otuz ildə bu münafişinin həlli istiqamətində bir dəfə də olsun normal addım atmamış ATƏT-n Minsk Qrupunu yenidən diriltmək və Ermənistanla Azərbaycan arasında sülh müqaviləsinin bağlanması üzrə danışıqların bu qurumun müstəvisində aparılmasını təklif edirlər. ATƏT-in Minsk Qrupu 30 il ərzində Azərbaycan hökumətinin və vətəndaşlarımızın nifrətindən başqa heç nə qazana bilmədi. Azərbaycan Ordusu müzəffər Ali Baş Komandanın rəhbərliyi altında keçirdiyi 44 günlük Vətən müharibəsi və bir günlük antiterror əməliyyatından sonra ATƏT-n Minsk Qrupunun da fətvəsini verdi. Bu təşkilat artıq bizim üçün

Tramp Baydenin Azərbaycanla bağlı səhvinə düzəldəcəkmi - Bakıdan gözlənti

Fikrət Yusifov: "Blinkenin Maltada Azərbaycan və Ermənistan xarici işlər nazirlərinin görüşünü istəməsi..."

Sona Əliyeva: "Tramp hökumətinin Azərbaycanla əlaqələrə ciddi yanaşacağını düşünürəm"

ölüb. Lakin onun yaradıcıları hələ də bu qrupun yaşamasına çalışır, hər vaxtla onu diriltməyə cəhd edirlər. Təbii ki, bu məsələdə Ermənistan da Minsk Qrupuna yeni nəfəs vermək istəyənlərin yanında dayanır. Qarabağ probleminin həllini həzm edə bilməyən və bu məsələdə Azərbaycan hökumətinə qarşı kəskin bir mövqedən çıxış edən Co Bayden hökumətinin yarıtmaz fəaliyyəti bizim yaddaşımızdan silinməyəcək.

Bayden hökuməti seçkiləri uduzduqdan sonra belə Azərbaycana qarşı fəaliyyətlərindən əl çəkmək istəmir. Dövlət katibi Entoni Blinkenin Maltada ATƏT-in Nazirlər Şurasının ənənəvi illik iclası keçirilən zaman Azərbaycan və Ermənistan xarici işlər nazirlərinin görüşünü istəməsi də siyasi həyasızlığın son həddi kimi dəyərləndirilməlidir. Təbii ki, Azərbaycan ABŞ dövlət katibinin belə bir görüşün keçirilməsi təklifini rədd etdi".

Sabiq deputat, siyasi təhlilçi Sona Əliyeva Bayden administrasiyasından fərqli olaraq, Tramp administrasiyasının Azərbaycanla əlaqələrə ciddi yanaşacağını proqnozlaşdırır: "Maltada Azərbaycanla Ermənistanın baş diplomatlarının görüşünün baş tutmamasının iki günahkarı

var. Birinci günahkar Co Bayden administrasiyası və onun anti-Azərbaycan qərarlarıdır. Co Baydenin hakimiyyəti dönməmiş Vəşinqton Bakıya qarşı indiyə qədər görülməmiş sərt mövqe nümayiş etdirdi. Bayden hökuməti açıq formada işğalçının mövqeyini müdafiə etməklə məşğul oldu. Bu da Bakının Vəşinqtona qarşı sərt təkisinə gətirib çıxardı. Belə olan halda Azərbaycan hakimiyyəti ABŞ-la münasibətlərini qapı kəndərində asılıqdan azad etdi. Bayden administrasiyasının bu prosesdəki ermənipərəst üzü isə Entoni Blinken idi. Doğrusu, Vəşinqton Bakıdan belə bir sərt təpki gözləmədiyini sonrakı addımları ilə göstərdi. Münasibətləri düzəltməyə çalışsa da, hələlik bu barədə sükunətdən tərpəniş hiss olunmur. Malta görüşünün baş tutmamasının ikinci əsas günahkarı İrəvandır. Nikol Paşinyan hakimiyyəti Bakı ilə əldə olunmuş razılaşmalara məhəl qoymur. Ermənistanda yenidən revanşist qüvvələrin baş qaldırmasına imkan yaradır. Bu azmış kimi, Ermənistan son on ayda revanş üçün sürətli silahlanmaya girişib. Fransa, Yunanistanın və Hindistanın istismar müddəti bitmiş silahlarını öz arsenalına toplayır. Ermənistanın

bu addımı sülh çağırışlarının ofsaytında qalan hərəkətlərdir. Ona görə də Azərbaycanın xarici işlər naziri iki avantürist siyasətçi ilə eyni masada oturmağı özünə və dövlətimizin nüfuzuna sığışdırmadı. Bayden bədnam "907-ci düzəliş"i dondurmamaqla Azərbaycanla münasibətlərdə soyuqluq yaratdı. Baydendən fərqli olaraq Donald Tramp daha pragmatik siyasətçidir. Düşünürəm ki, Trampın prezidentliyi dövründə bu münasibətlər bir qədər yumşalacaq. Ən azından Azadlığı müdafiə aktına məlum və bədnam "907-ci düzəliş" ənənəyə uyğun olaraq dondurulacaq. Eyni zamanda iki ölkə arasında iqtisadi, hərbi əməkdaşlıq sahələrində ciddi irəliləyişlər mümkündür. ABŞ Orta Asiyaya doğru hərəkətlənmək, Rusiyanı buradan vurub çıxarmaq istəyir. Ona görə də Azərbaycanla münasibətlər Vəşinqton üçün bu baxımdan olduqca vacibdir. Üstəlik, Azərbaycan Türkiyə və Rusiyanın müttəfiqi olan yeganə Cənubi Qafqaz ölkəsidir. Deməli, Güney Qafqazın açarı rəsmi Bakının əlinədir. Bu baxımdan, Tramp hökumətinin Azərbaycanla əlaqələrə ciddi yanaşacağını düşünürəm".

□ **Cavanşir ABBASLI,**
"Yeni Müsavat"

Əsasən İrana bağlı (İranın dostları da bəlli) 54 illik Əsəd rejiminin süqutu Azərbaycan da daxil, böyük bir coğrafiyada ticarət marşrutları mövzunu gündəmə gətirib. Təsədüfi deyil ki, tələş keçirənlər sırasında Azərbaycanla sülh müqaviləsi imzalamaqdan 3 ildir yayınan kapitulyant Ermənistan da var. Xüsusən də erməni politoloqlar arasında isterika güclənib.

Belə ki, rejimin çökməsindən narahat olan daha bir erməni politoloq - Hrant Melik-Şahnazaryan bu prosesin Ermənistan üçün acı nəticələri olacağını iddia edib (Axar.az). O bildirib ki, Türkiyə və Rusiya eyni məqsədi güdür: "Biri Osmanlı imperiyasını, digəri Rusiya imperiyasını bərpa etməyə çalışır. Hər ikisinin bu işdə müəyyən uğurları var".

Onun fikrincə, "yaranan yeni dünya nizamı yeni güc balansını" nəzərdə tutduğu üçün Cənubi Qafqazın iki ölkəsi - Azərbaycan və Gür-

Əsəd rejiminin süqutu Zəngəzur dəhlizini tezləşdirəcək? - şərh

Sabiq nazir: "Türkiyənin mövqelərinin möhkəmləndiyi bir durumda Ermənistanın Zəngəzur dəhlizinə qarşı bütün səylərinə son qoyulacaq"

ni və digər körfəz ölkələrini barışdırmaq yolunu tutdu. Bu məqsədlə onları Pekində görüşdürüb aralarındakı diplomatik əlaqələri yenidən bərpa etmələrinə nail oldu. Yaxın Şərqdə yaranan yeni situasiya isə bu ölkələri yenidən məzhəbi didişmələrə sürükləyəcək və qarşı-qar-

Rusiyanın qalan zaman kəsiyində yetərincə peşəkar hərbi toplamaq imkanları olmadığından Suriyadakı peşəkar hərbi birləşmələrini gizli şəkildə Ukraynaya daşımağa məcbur oldu. Rusiya bu işi nə qədər gizli görməyə çalışsa da, Suriya müxalifəti bundan dərhal xəbər tutdu. Təbii ki,

proksilərini darmadağın etdikdən sonra İrana qarşı hərbi əməliyyatları dayandırmasının əsas səbəbi də bu idi. Yeni İrana növbə çatmadığından İsrail dayandı. İndi İranın növbəsi gəldi və bu yolda İsrail tək olmayacaq, Qərb onun yanında dayanacaq. Siyasətdə daimi

yük güclərin böyük maraqlarına xidmət edəcək məsələdir. Təbii ki, Zəngəzur dəhlizinin açılması Azərbaycana ciddi iqtisadi, siyasi dividendlər gətirəcək, quru yolla Naxçıvanla birbaşa əlaqələrimiz qurulacaq. Lakin unutmamaq olmasın ki, bu dəhlizlə bağlı böyük güclərin böyük maraqları ilə müqayisədə Azərbaycanın maraqları da o qədər böyük görünmür. Ermənistanda Suriya hadisələrindən narahatlıq da ondan irəli gəlir ki, regionda Türkiyənin mövqelərinin bu qədər möhkəmləndiyi bir durumda Ermənistanın Zəngəzur dəhlizinin açılmasının qarşısını almaqla bağlı bütün səylərinə son veriləcəkdir".

Mütəxəssislərin dediklərinə və şahidi olduğumuz son

Zəngəzur dəhlizi üzərindəki strateji planları arasında sinerji yaranması mümkündür. Bu, Türk dünyasının logistika və ticarət baxımından birləşməsinə daha böyük dəstək verə bilər.

İranın mövqeyi zəifləyəcək - İran, Zəngəzur dəhlizinin açılmasını milli təhlükəsizliyi və iqtisadi maraqları üçün risk hesab edir. Suriyada İranın zəifləməsi, onun Ermənistan vasitəsilə regional nəqliyyat layihələrini dəstəkləmək imkanlarını məhdudlaşdırır.

Əsəd rejiminin süqutu Ermənistanın da regional tərəfdaşlıqdan asılılığını artırır. Bu, Ermənistanı Zəngəzur dəhlizi ilə bağlı Azərbaycan və Türkiyənin tələblərinə daha açıq mövqe gös-

cüstan buna hazırlaşır: "Gürcüstan anladı ki, bu dəyişikliklər dövründə dəqiq seçim etməyi bacarmaq lazımdır. Və onlar Avropanın vədlərini Abxazıyanın geri qaytarılması perspektivinə tabe edərək, bu seçimi etdilər. Artıq İran qüvvələri Azərbaycanın Zəngəzuru işğal etməyə hazırlaşdığı barədə xəbərlər yayırlar. Amma biz heç nə hiss etməmək istəmirik".

Siyasi şərhçi Heydər Oğuz görə isə İranın yaratmaq istədiyi "Şiə Hilalı"nın sıradan çıxarılması Çinin "Bir kəmə, bir yol" layihəsinin cənub marşrutunun tarixə qovuşması, Hindistan-İran münasibətlərinin sıfırlanması deməkdir.

"Bundan əlavə, "Şiə Hilalı" proyektinin iflasa uğraması Çinin Yaxın Şərqə açılımlarının da qarşısında ciddi əngələ çevriləcək. Məlum olduğu kimi, Çin Yaxın Şərqdən ABŞ-ı sıxışdırıb çıxarmaq və ya daha avantajlı mövqe qazanmaq üçün İranla Səudiyyə Ərəbistanı-

şıya gətirəcək. Nəticədə yenə ən böyük zərbənin İrana dəyəcəyi gözlənilir", - deyərək qeyd edib. Ermənistan isə İranın dostları sırasındadır. Belə çıxır, Əsəd rejiminin süqutu Zəngəzur dəhlizini daha aktual edir?

Sabiq maliyyə naziri, professor Fikrət Yusifov mövzu ilə bağlı "Yeni Müsavat"a fikirlərini bölüşüb: "Suriyada Əsəd rejiminin devrilməsi zaman məsələsi idi. Bunu demək olar ki, bilməyən yox idi. Əslində Qərb Əsəd rejiminin devrilməsini 2010-cu ilin sonlarında ilk olaraq Tunisdə başladılmış ərəb baharı hərəkatı ilə etməyi düşünürdü. Lakin o vaxtlar Rusiya və İranın Suriya rejiminə verdiyi dəstək yetərli oldu və Bəşər Əsəd öz hakimiyyətini qoruyub saxlaya bildi. Bəs indi nə baş verdi? Nədən məhz indi?"

Rusiya D.Trampın hakimiyyət kürsüsünə oturacağı günə qədər Ukrayna ilə müharibədə daha çox əraziləri işğal altına almaq istəyir. Bu məqsədi reallaşdırmaq üçün

bu məsələdə Türkiyə kəşfiyyatının rolunu danmaq mümkün deyil. Və bundan sonra silahlı müxalifət Bəşər hakimiyyətini devirmək üçün hərəkətə keçdi. Bəs nədən Rusiyanın Suriyada az sayda qalmış hərbi birləşmələri və İran hərbi qüvvələri, İranın "Hizbullah" kimi proksisi bu hücumların qarşısını almağa ciddi cəhd göstərmək istəmədilər. Öncə onu deyək ki, hadisələrin başlanğıcında adını çəkdiyimiz Bəşər Əsəd dostları müxalifətin hücumunun qarşısını almaq üçün nələrsə etməyə cəhd göstərdilər. Lakin anlayanda ki, bu sadəcə bir məsələ deyil - ABŞ başda olmaqla, Qərbin fətvasıdır - dərhal geri çəkildilər. Bundan sonra bir neçə gün ərzində Bəşər Əsəd hakimiyyəti devrildi.

Əslində baş verən bu hadisə böyük güclərin Yaxın Şərqə bağlı geosiyasi oyunlarının bir parçasıdır. Əsəd rejiminin devrilməsi ilə bu oyunların növbəti məkanının İran olacağı da heç şübhəsizdir. İsrailin İranın

dostlar və daimi düşmənlər yoxdur. Bu səbəbdən İrana qarşı əməliyyatlarda İsrail-Türkiyə yaxınlaşmasının baş verəcəyi də gözlənilirdi. Ümumi maraqların ən sərt mövqedə dayanan tərəfləri bir araya gətirdiyini biz dəfələrlə görmüşük".

Professor "baş vermiş bu hadisələrin Cənubi Qafqazda yaranmış duruma hansı təsirləri ola bilər?" sualına belə cavab verib: "Suriya hakimiyyətinin bu şəkildə süqutu Türkiyəmizin regiondakı siyasi çəkisini yetərincə gücləndirdi. Regionda baş verən böyük geosiyasi əhəmiyyəti bu hadisədən sonra ərəb dünyası ölkələrinin neft və qazını Türkiyə üzərindən Avropaya daşınmasına yaşıl işıq yandırıldı. Bu isə o deməkdir ki, artıq Qoca qitə Rusiyanın enerji resurslarından asılılıqdan qurtulmuş olacaq.

Zəngəzur dəhlizinə gəlincə isə - bu barədə dəfələrlə bidirmişik ki, bu dəhlizin açılıb-açılmaması Ermənistanın məsələsi deyil! Bu bö-

S&P: "Azərbaycanın likvid aktivləri 79%-i ötəcək"

Azərbaycanın likvid aktivləri 2024 və 2025-ci illər üzrə artacaq.

"APA-Economics" xəbər verir ki, bu barədə "S&P Global Ratings" beynəlxalq reyting agentliyinin Azərbaycanla bağlı proqnozunda qeyd edilib.

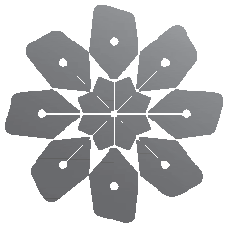
"S&P" hesab edir ki, Azərbaycanın likvid aktivlərinin ümumdaxili məhsulda çəkisi 2023-cü ildəki 69,1%-dən bu il 78,7%-ə yüksələcək. 2025-ci ildə isə bu rəqəm 79,4%-ə yüksələcək.

Reyting agentliyi 2026-cı il üzrə Azərbaycanın likvid aktivlərinin 76,9%, 2027-ci ildə isə 74,2% təşkil edəcəyini proqnozlaşdırıb.

prosesləri ümumiləşdirsək, onu deyə bilərik ki, Əsəd rejiminin devrilməsi bölgədəki güc balansını, xüsusilə İran və Rusiya kimi aktorların Suriyada zəifləməsi ilə dəyişə bilər. Bu vəziyyət Zəngəzur dəhlizinə olan təsirləri dolaşdıracaq. İlk olaraq Türkiyə və Azərbaycanın mövqeyi güclənəcək. Türkiyənin Suriyada nüfuzunun artması və Azərbaycanın

tərməyə məcbur edə bilər. Zəngəzur dəhlizi, Türk dünyasının birləşməsi və global nəqliyyat marşrutları üçün strateji əhəmiyyətə malikdir. Buna görə də bölgədəki hər bir geosiyasi dəyişiklik, o cümlədən Əsəd rejiminin süqutu, layihənin irəliləməsi üçün mühitin dəyişməsinə təsir göstərə bilər.

□ **Afaq MİRƏYİQ,**
"Yeni Müsavat"

**Azərbaycan
Respublikasının
Mədianın İnkişafı
Agentliyi**

Azərbaycançılıq ideyasının təbliği

Iki gün sonra -12 dekabrda Ulu öndər Heydər Əliyevin əbədiyyətə qovuşmasının 21-ci ili tamam olur. Ulu öndər cismən həyatda olmasa da daim Azərbaycan xalqının qəlbində yaşayır. Onun ideyaları Azərbaycanın müstəqilliyinin qorunması, ərazi bütövlüyünün bərpasında xilaskar rolunu oynayıb, bu gün də belədir. Bu barədə "Yeni Müsavat"a Milli Məclisin deputatı Aydın Hüseynov bildirib.

Deputat qeyd edib ki, Azərbaycanın dövlət müstəqilliyinin möhkəmlənməsində, inkişafında, bu gün ölkəmizin global gücə çevrilməsi prosesində Ulu öndərin müəllifi olduğu azərbaycançılıq ideologiyasının müstəsna təsiri olub və var: "Sovet ittifaqının çöküşündən və Azərbaycanın dövlət müstəqilliyinin bərpasından sonra ilk bir neçə ildə ölkəmizdə qarmaqarışıq vəziyyət, xaos hökm sürürdü, mərkəzdənqaçma meyilləri baş qaldırmışdı. Bu ağır durumdan ölkənin çıxarılması çoxları üçün mümkün-süz görünəndə məhz Azərbaycançılıq ideologiyası bu təhlükəli vəziyyətdən çıxmaqda ölkənin, xalqın harayına

çatdı. Bu ideologiyanın banisi Ulu öndər Heydər Əliyevin hakimiyyətə gəlişi ilə onun müəllifi olduğu azərbaycançılıq ideologiyası Azərbaycanda rəsmi status aldı. Məhz bu amil Azərbaycanın xilas oldu. Əldən getmək üzrə olan dövlət müstəqilliyimizi bu ideologiya qorudu, dirçəltdi. Xalqı bu ideologiya ətrafında birləşdirmək mümkün oldu. Azərbaycanın parçalanmasını, məhv olmasını gözləyən düşmənlərin planlarını, arzularını məhz azərbaycançılıq ideologiyası, bu ideologiyanın Heydər Əliyev tərəfindən böyük müdrikliklə həyata keçirilməsi pozdu".

A.Hüseynov həmçinin bildirdi ki, Heydər Əliyevin

Azərbaycançılıq

YENİ **MÜSAVAT**
N 223 (8596) 10 dekabr 2024

"Azərbaycançılıq ideologiyası təhlükəli vəziyyətdən çıxmaqda ölkənin, xalqın harayına çatdı"

Deputat: "Böyük dövlət xadimi, Ulu öndər Heydər Əliyev gələcək nəsillərə sözün əsl mənasında dövlətçilik mirası qoyub getməyi bacardı"

"YASAT" Fonduna daxil olan məbləğin həcmi açıqlandı

"YASAT" Fondunun yaranmasından 4 il ötür. APA xəbər verir ki, "YASAT" Fondunun 4 illik fəaliyyətinə dair mətbuat konfransı təşkil olunub. Konfransda öncə fondun 4 illik fəaliyyətinə dair videoçarx nümayiş etdirilib.

Ardınca "YASAT" Fondunun rəhbəri, Qarabağ qazisi Elvin Hüseynov hesabat xarakterli təqdimatla çıxış edib.

Təqdimatda "YASAT" Fondu tərəfindən müvafiq istiqamətlərdə şəhidlərimizin ailə üzvləri və yaralıları üçün həyata keçirilən dəstək tədbirləri, reallaşdırılan layihələrə dair statistik məlumatlar əks olunub.

Bildirilib ki, indiyəcən "YASAT" Fonduna toplanan vəsaitin həcmi 91 537 792.07 manat olub. Xərclənən vəsaitin həcmi 86 762 869.26 manat, qalıq vəsaitin həcmi isə 4 774 922.81 manat təşkil edib. Qeyd edilib ki, 4 milyondan artıq qalan vəsaitin 1 milyonu növbəti ildə təhsil istiqamətində xərclənmə üçün nəzərdə tutulub.

Elvin Hüseynov bildirib ki, fond ötən 4 ildə 56 sosial layihə həyata keçirib. Bu layihələrdə 25 min 27 şəxs iştirak edib. O, həmçinin bildirib ki, "YASAT" düşərgəsi bu günə qədər 812 şəhid övladını əhatə edib.

"Düşərgələrdə uşaqların vaxtının səmərəli şəkildə həyata keçirilməsi təşkil edilib. Düşərgələrdə Film Fondu tərəfindən müəyyən eksponatlarla uşaqlar tanış olub və suallarına cavab tapıblar".

Konfransın sonunda media nümayəndələrinin sualları cavablandırılıb.

Qeyd edək ki, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin 8 dekabr 2020-ci il tarixli Fərmanı ilə "YASAT" Fondu yaradılıb. Fondun əsas məqsədi şəhid ailələrinin və hərbi əməliyyatlar nəticəsində əlilliyi müəyyən olunmuş şəxslərin sosial müdafiəsi sahəsində dövlət tərəfindən həyata keçirilən tədbirlərə əlavə dəstək verilməsi istiqamətində vətəndaş cəmiyyəti təşəbbüslərinin reallaşdırılması üçün müvafiq platformanın yaradılması, bu sahədə şəffaflığın, hesabatlılığın və ictimai nəzarətin təmin edilməsidir.

müəllifi olduğu Azərbaycançılıq ideologiyası Azərbaycanda yaşayan, onu vətən bilən bütün fərdləri birləşdirən ideologiyadır: "Azərbaycançılıq milli məfkurədir. Azərbaycançılığın dövlətçiliyə tətbiqi ölkənin bütün istiqamətlərdə möhkəmlənməsinin təməlinə dayanan mühüm faktordur. Heydər Əliyev konstitusiyamızda ilk dəfə bunu nəzərə aldı. Dünya azərbaycanlılarının qurultayında məşhur deyim olan "Mən fəxr edirəm ki, azərbaycanlıyam" ifadəsini işlətdi və qeyd etdi ki, hər bir insan üçün milli mənsubiyyəti onun qürur mənbəyidir, müstəqil Azərbaycan dövlətinin əsas ideyası azərbaycançılıqdır, hər bir azərbaycanlı öz milli mənsubiyyətinə görə qürur hissi keçirməlidir və biz azərbaycançılığı-Azərbaycan dilini, mədəniyyətini, milli-mənəvi dəyərlərini, adət-ənənələrini yaşatmalıyıq. Azərbaycançılıq ideologiyası böyük dövlət xadimi Heydər Əliyevin Azərbaycan cəmiyyətinə təqdim etdiyi universal dəyərlər sistemidir. Eyni zamanda azərbaycançılıq ideologiyası Azərbaycan cəmiyyətinin bütün təbəqələrində qəbul edilən, mənimsənilən və həyat tərzinə çevrilən bir ideoloji xətdir. Azərbaycançılıq bizim həm dövlət, həm də milli ideologiyamızdır. Azərbaycançılıq ideologiyasının təməl prinsipləri 1995-ci ildə müstəqil Azərbaycanın qəbul olunan ilk konstitusiyasının yaranmasında ciddi təsirə malik oldu. Ölkədə siyasi islahatlara başlanılması prosesi bu ideologiyayı özünə meyar kimi seçdi. Ölkəmizin beynəlxalq birlik tərəfindən ciddi bir dövlət kimi qəbul olunmasında, gənclərin milli ruhda tərbiyələnməsində, çox vətənprəver milli ruhda gənc nəslin yetişməsində azərbaycançılıq ideologiyasının son dərəcə böyük təsiri olub. Bu təsir bu gün də var. Azərbaycanın hər bir vətəndaşı etnik mənsubiyyətindən asılı olmayaraq buranı özünün doğma vətəni olaraq qoruyur. Azərbaycançılıq ideologiyasının təsiri altında Azərbaycanda çox vətənpərvər gənc nəsil yetişib. 2020-ci ildə 44 günlük Vətən müharibəsi də bunu bir daha əyani şəkildə nümayiş etdirmiş oldu. Torpaqlarımızın iş-

yətinin bütün təbəqələrində qəbul edilən, mənimsənilən və həyat tərzinə çevrilən bir ideoloji xətdir. Azərbaycançılıq bizim həm dövlət, həm də milli ideologiyamızdır. Azərbaycançılıq ideologiyasının təməl prinsipləri 1995-ci ildə müstəqil Azərbaycanın qəbul olunan ilk konstitusiyasının yaranmasında ciddi təsirə malik oldu. Ölkədə siyasi islahatlara başlanılması prosesi bu ideologiyayı özünə meyar kimi seçdi. Ölkəmizin beynəlxalq birlik tərəfindən ciddi bir dövlət kimi qəbul olunmasında, gənclərin milli ruhda tərbiyələnməsində, çox vətənprəver milli ruhda gənc nəslin yetişməsində azərbaycançılıq ideologiyasının son dərəcə böyük təsiri olub. Bu təsir bu gün də var. Azərbaycanın hər bir vətəndaşı etnik mənsubiyyətindən asılı olmayaraq buranı özünün doğma vətəni olaraq qoruyur. Azərbaycançılıq ideologiyasının təsiri altında Azərbaycanda çox vətənpərvər gənc nəsil yetişib. 2020-ci ildə 44 günlük Vətən müharibəsi də bunu bir daha əyani şəkildə nümayiş etdirmiş oldu. Torpaqlarımızın iş-

ğaldan azad olunmasında bu ideologiyanın ciddi əhəmiyyəti var. Bu ideologiya ilə yetişən nəsil torpağının azad olunması üçün hər cür fədakarlığa getdi.

Ulu öndər Heydər Əliyevdən sonrakı dövrdə onun müəllifi olduğu ideologiya Prezident İlham Əliyev tərəfindən çox böyük uzaqgörənliklə həyata keçirildi. Bugünkü qalib Azərbaycan məhz bu ideologiyanın dayaqları üzərində möhkəmlənib.

Böyük dövlət xadimi, müstəqil Azərbaycan dövlətinin qurucu lideri Heydər Əliyev xalqımızın dünəni, bu günü və gələcəyi üçün böyük bir miras yaratdı və onu gələcək nəsillərə sözün əsl mənasında dövlətçilik mirası kimi qoyub getməyi bacardı. Bu gün inkişaf edən, gün keçdikcə beynəlxalq münasibətlər sistemində nüfuzu daha da artan qüdrətli Azərbaycanın təməlləri məhz Heydər Əliyev tərəfindən qoyulub. Onun əbədiyaşar ideyalarını bir daha yada salmalı oluruq. Bu ideyalar indi və gələcək yüzilliklərdə də Azərbaycan xalqının birlik və bərabərliyini təmin, milli kim-

liyimizi təyin edir. Ümummilli lider Heydər Əliyevin ideyaları azərbaycanlı olmaq fəlsəfəsini özündə əks etdirir. Əgər qısaca olaraq müstəqillik illərindən bugünədək olan tariximizi təhlil etməyə çalışsaq görərik ki, Ulu öndərin əməyi, uzaqgörənliyi, cəsəreti sayəsində xaosdan, etnik separatçılıqdan qurtulan Azərbaycan inkişaf edərək tarixi zəfər əldə edəcək qədər güclü bir dövlətə çevrilib. 2020-ci ilin 44 günlük Vətən müharibəsində və 2023-cü ilin sentyabrında əldə etdiyimiz zəfərin təməlinə də məhz böyük dövlət xadimi Heydər Əliyevin yaratdığı dəyərlər, qurduğu dövlət sistemi dururdu. Hesab edirəm ki, ən böyük xidmətlərdən biri də Heydər Əliyevin Azərbaycan xalqı üçün siyasi məktəb yaratması olub. Ulu öndərin siyasi məktəbinin yetirməsi olan Ali Baş Komandan İlham Əliyev Heydər Əliyev dəyərləri və prinsiplərinə sadıq qalaraq Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü və suverenliyini bərpa etdi. Ona görə də nə qədər ki Azərbaycan var, Heydər Əliyevin ideyaları o qədər yaşayacaq".

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyəsi əsasında nəşr olunur. Yazını hazırladı: Etibar SEYİDAĞA

Ötən həftəsonu Maltada ATƏT-in yeni baş katibi seçildi. Bu mühüm Avropa strukturunun yeni məsul şəxsi təcrübəli türk diplomatı, səfir Firudin Sinirlioğludur. Prezident Rəcəb Tayyib Ərdəğana yaxınlığı ilə tanınan Sinirlioğlunun ATƏT-in Baş katibi seçilməsi qardaş ölkə üçün böyük diplomatik qələbə hesab olunur.

Deməli, bu həm də Azərbaycanın uğurudur. Bu təyinat Türkiyənin beynəlxalq arenada rolunun daha da möhkəmləndirilməsinə imkan yaradır. Xüsusilə ATƏT çərçivəsində qardaş ölkənin regional təhlükəsizlik və əməkdaşlıq məsələlərində daha fəal mövqe sərgiləməsi gözlənilir. Azərbaycan üçün də bu təyinat xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Belə ki, Sinirlioğlunun baş katib postunda olması Azərbaycanla ATƏT arasında münasibətlərin inkişafına, həmçinin regional təhlükəsizlik məsələlərində daha sıx əməkdaşlığa töhfə verə bilər.

“İstisna etməyirəm ki, Sinirlioğlu hər cür səy göstərəcək və uğur qazanacağı təqdirdə ATƏT-in Minsk Qrupunun ləğvini şəxsən imzalayacaq. Amma bu xəbərin başqa maraqlı detallı var: Türkiyə diplomatının namizədliyinə Ermənistan da səs verib”. Bunu erməni türko-loq Varujan Geqamyan sosial şəbəkə hesabında yazıb. Bir türk diplomatın ATƏT-in Baş katibi olmasına Ermənistanın da razılıq verməsi pozitiv jest olmaqla bərabər, o da faktıdır ki, İrəvan yaxın keçmişin mənasız qalığı olan Minsk Qrupunun rəsmi ləğvinə Bakı ilə sülh müqaviləsi imzalandıqdan sonra razı olacağını bəyan edib. Bu da Ermənistan rəhbərliyinin sülh istəyində axıradək səmimi olmadığını sübutdur. Bütövlükdə ATƏT sədrinin Türkiyədən və ya türk olması qurumun rəsmi ləğvini tezləşdirməyə zəmin yarada bilər? Baş katibin belə bir səlahiyyəti, yaxud üstünlüyü varmı?

Xatırladaq ki, Prezident İlham Əliyev Minsk Qrupunun ləğvini sülh prosesinin vacib elementlərindən biri olaraq qeyd edib: “Onlardan biri Ermənistanın Konstitusiyasıdır ki, orada Azərbaycana qarşı ərazi iddiaları var. İkincisi, Ermənistanın Azərbaycana və Türkiyəyə qarşı əsassız ərazi iddialarına son qoyulmalıdır. Təbii ki, biz artıq bunu Ermənistan tərəfinə təklif etmişik ki, Azərbaycan

Minsk Qrupunu Ərdəğanın dostu ləğv edəcək

ATƏT-də kritik rəhbər dəyişikliyi gorbagor olmuş həmsədrlik institutunun demontajını sürətləndirə bilər;
deputat: “Minsk Qrupu bundan sonra nəyi həll edəcək?”

və Ermənistan ATƏT-ə birgə müraciət etsin ki, Minsk Qrupu ləğv edilsin. Minsk Qrupuna heç bir ehtiyac yoxdur, o, indi fəaliyyət göstərmir. Biz onun fəaliyyət göstərməsinə de-fakto imkan verməyəcəyik. Qaldı ki, de-yure - hüquqi cəhətdən bu, ləğv edilsin və bu, Ermənistanın nə qədər səmimi olmasından xəbər verəcək. Əgər Ermənistan Minsk qrupunun saxlanması üçün üstünlük versə, deməli, onların bizi qarşı ərazi iddiaları davam edir”. Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyan Azərbaycanla sülh prosesi kontekstində ATƏT-in Minsk Qrupunun ləğvini mümkün sayır. Lakin sülh sazişi imzalandıqdan sonra bu addımı atmağın tərəfdarıdır.

“Moskva Avropada Təhlükəsizlik və Əməkdaşlıq Təşkilatının Minsk Qrupunun işindən narazıdır”. Rusiya Xarici İşlər Nazirliyinin sözcüsü Mariya Zaxarova belə deyib. “Biz özümüz də Minsk Qrupunun işindən narazı qaldıq, onu daha çox

tənqid etdik, xüsusən də qərblilər onun işini əngəlləməyə başlayandan və bu mövqelərini açıq ifadə etdikdən sonra”, - Zaxarova bildirib. Diplomat vurğulayıb ki, Qərb dövlətləri 2022-ci ilin fevralında ATƏT-in Minsk Qrupunu şəxsən dəfn ediblər. Onun sözlərinə görə, Qərbi nizamlanma yox, başqa şeylər maraqlandırır.

Deputat Aydın Mirzəzadənin “Yeni Müsavat”-a bildirdiyinə görə, ATƏT-in Baş katibinin Minsk Qrupunu ləğv etməklə bağlı səlahiyyətinin olub-olmamasını beynəlxalq hüquq üzrə ekspertlər daha ətraflı söyləyə bilər, amma bir nəfərin rəyi ilə bu qərar verilmir: “Burada ATƏT-in üzvü olan ölkələr var və ümumi müzakirə əsasında qərar qəbul edilir. Eyni zamanda Minsk Qrupu ilə bağlı aparıcı dövlətlər mövqe bildirməlidirlər. Hazırda sülh mətninin 90 faizi razılaşdırılıb, münaqişə keçmişdə qalıb, o zaman Minsk Qrupu nəyi həll edəcək? Halbuki bu gün tərəflər olmadan ikili modeldə görüş-

lər keçirirlər, qeyri-formal münaşibətlər sistemi qurulur. Ona görə də Minsk Qrupunun ləğvi artıq qaçılmazdır, sadəcə, zaman məsələsidir, yəni gec-tez bu rəy olacaq”. **A.Mirzəzadə hesab edir ki, Ermənistanın bəyanatlarının hər zaman ikili mənası olur:** “İrəvanın mövqeyi budur ki, sülh müqaviləsindən sonra Minsk Qrupu ləğv edilsin. Amma onun sonraya saxlanması ya Ermənistanın xarici havadarlarına hesabını, ya başqa niyyətlər güdüdür, bunu demək həm çətin, həm də özləri bilər. Fakt budur ki, sülh ən çox Ermənistanla lazımdır. Azərbaycana formal sülh müqaviləsi lazım deyil və yekun sənədin imzalanması üçün tələblər yerinə yetirilməlidir”.

Siyasi ekspert Ramiyə Məmmədovanın fikrincə, Ermənistan hələ də keçmiş həmsədr ölkələrə ümid edir ki, Azərbaycana təzyiq göstərə bilərlər: “Söhbət Qarabağ məsələsindən getmir. Elə Notrdam kilsəsinin bərpası tədbirində

Paşinyanla iki keçmiş həmsədr dövlətin rəhbərinin görüşməsi buna kifayətdir. Ermənistan ABŞ və Fransa'nın ciddi dəstəyini qazanmağa başlamışdır. İrəvan bununla sülh müqaviləsinin imzalanmasında Bakıya hansısa şərtləri diqqət edəcəklərini gözləyir. Paşinyan hesab edir ki, ondan sonra Minsk Qrupu ləğv oluna bilər. Hərçənd artıq bu institut ölüb, Ukrayna münaqişəsi ona bir başdaşı da qoyub. Rusiya da eyni mövqedən çıxış edir. Ona görə də bundan sonra üç dövlətin bir araya gəlməsi mümkün deyil”. **Ekspertin sözlərinə görə, hətta yəni bu formatı reabilitasiya etməyə çalışsalar, əhəmiyyəti olmayacaq:** “Çünki Minsk Qrupunun görəcəyi iş qalmayıb. Bu institut sülhə töhfə verə bilərsə, buyursun. Əslində Azərbaycan onların vasitəçiliyindən də imtina edib. Ona görə də de-fakto bu format yoxdur. İndi yeni baş katibin hansı qərarı verməsi çox maraqlıdır. Ən azından bu məsələni gündəmə gətirə bilər. Sadəcə, ATƏT-ə üzv ölkələr, eləcə də Minsk Qrupundakı ölkələr rəy bildirməlidirlər”.

□ **Emil SALAMOĞLU,**
 “Yeni Müsavat”

Tramp Zelenski ilə görüşündən sonra yeni fikrə düşdü - “Konsepsiya hazırlayıram”

Donald Tramp Rusiyanın öz məqsədlərinə nail ola bilmədiyini və Ukraynada apardığı “dəhşətli müharibədə iştirak etdiyini” bildirib. **Musavat.com** xəbər verir ki, Tramp bu fikirləri “New York Post” qəzetinə verdiyi müsahibəsində səsləndirib.

“Mən bu mənasız müharibəni dayandırmaq üçün bir konsepsiya hazırlayıram”, - deyir Tramp əlavə edib.

Tramp bu sözləri Ukrayna prezidenti Volodimir Zelenski ilə Parisdə, Fransa prezidenti Emmanuel Makronun vasitəçiliyi ilə keçirilən görüşdən sonra deyib.

“Axios”un məlumatına görə, Tramp əvvəlcə Zelenski ilə danışıqlar aparmaq niyyətində deyildi, lakin Makronun təşəbbüsü ilə görüş keçirildi və bu müzakirələr səmərəli oldu.

Bu açıqlama xüsusilə Rusiya-Ukrayna münaqişəsinin həlli ilə bağlı yeni diplomatik addımların gözlənilməsinə işarə edir.

Xalq üçün duzqabı

Zamin Hacı
zaminhaci@gmail.com

(10 dekabr Dünya İnsan Haqları Gününə ithaf)

Suriyanın devrilmiş lideri Bəşar Əsədin Moskvada tapılması heç kimi təəccübləndirmədi. Necə deyirlər, daş yerinə oturmuşdur. Bu, Rusiya tarixində despota, öz xalqının düşməninə çevrilmiş şəxsə verilən ilk sığınacaq deyil, yəqin son da olmayacaq. Ukrayna prezidenti Yanukoviçdən tutmuş, Qırğızstanın 2005-ci ildəki “Zanbaq inqilabı” zamanı devrilən prezidenti Əsgər Akayevə qədər, çox qaçaqlar Moskvaya sığınmış. Yanukoviçdən fərqli, Akayev keçən il prezident Caparovun dövləti ilə geri döndü, uzun illər sonra vətəni yenidən görə bildi.

Əslində buna “sığınmaq” adı qoymaq da düz deyil, “imperiya, müstəmləkə öz yerli agentlərini, alətlərini, məşalarını məcburən geri çəkib” desək daha doğru olar. Rus imperiyasının ən azı 2 belə iki qulluqçusunun bəd ayaqda ora aparıldığını, orada qorunduğunu biz də yaşamışıq, görmüşük. 1990-cı ildə Vəzirovu hərbi təyyarə ilə Moskvaya apardılar, orada yaşayıb, xalqına yabançı biri kimi də öldü. 1992-ci ildə isə “1-ci prezidentimiz” (saxta seçki ilə vəzifəyə yiyələndiyi üçün dırnaqda yazdım) Ayaz Mütəllibov AXC qüvvələrinin əlindən Moskvaya qaçmışdı. Ayaz müəllim də uzun illər Rusiyada qaldı, axır-uxurda əfvə düşdü, geri qayıdıb vətəndə öldü.

Belə liderlərə təkcə ruslar sığınacaq vermir, ədalət naminə bunu da yazmalıyıq. Məsələn, 23 il Tunisi fırlatmış avtoritar lider Zeynalabdin ben Əli 2011-ci ilin xalq üsyanı zamanı pul və qızilları götürüb, arvadağası Leyla Trabelsinin dəyərli və vaxtında verilmiş məsləhəti ilə ölkədən qaçmışdı. Ona Səudiyyə Ərəbistanı sığınacaq verdi.

Çünki Səudiyyə bütün dünya müsəlmanları üçün müqəddəs sığınacaqdır. Həri. Ona görə krala “iki müqəddəs ocağın xadimi” ləqəbi qoşulmuşdur. Bunu rəhmətlik Camal Xaşoqqı da təsdiqləyə bilər. Camal müəllimi səudiyyəli müsəlmansevərlər Türkiyədəki konsulluğun həyatında mişarlayıb turşuda əritmişdilər, çünki jurnalist olaraq kral ailəsi haqda tənqid-zad yazmış.

20-ci əsrdə 30-40 ildən çox Qərib dənizindəki Haiti dövlətini fırlatmış ata-oğul Düvalye ailəsi vardı. On minlərlə haitilini məhv etmişdilər. Oğul Düvalyeni xalq üsyanı 1986-cı ildə vəzifədən atanda, sizcə, o, hara qaçmışdı? Əlbəttə, Moskvaya qaça bilməzdi, çünki kommunist diktator sayılırdı. Ona görə təyyarə ilə, kamali-ədəblə uçub Fransaya qonmuşdu, demokratik Avropanın “ədalətinə” sığınmışdı. İsveçrədə villası da vardı.

1960-70-ci illərdə Filippini fırlatmış korrupsioner diktator Ferdinand Markos da devriləndən sonra ABŞ-a qaçmış, Havay adalarında ölmüşdü.

1979-cu il İslam inqilabından sonra İrandan qaçan, ABŞ, Panama və başqa yerlərdə sərgərdan dolaşaraq (töretmə cinayətlərə görə “sülənib” yazmaq istədim, oxuculara hörmətim baxımından yazmadım), Misirdə ölənlər son Pəhləvi şahı Məhəmməd Rza müəllimi də yada salsaq səhv etmərik.

Ən maraqlı siyasi qaçqınlardan biri də Mərkəzi Afrika Respublikasının adamyeyən diktatoru Jan Bədəl Bokasso olub. O, həqiqətən insan eti yeyirmiş. Bəzi xarici səfərlərə hətta müxalifətin etindən düzəltdiyi konservləri aparırmış. Bokasso devriləndən sonra 6-7 il Fransada, Paris yaxınlığında yaşamış, sonra Mərkəzi Afrika Respublikasına dönüb orada da gəbərməmişdir. Fransa mətbuatı Bokassonun o vaxtkı (söhbət 1979-cu ildən gedir) Fransa prezidenti Valeri Jiskar d Esten müəllimə super bahalı brilyantlar bağışladığını üzə çıxarmışdı. Bokasso həmçinin ABŞ dövlət katibi Henri Kissincer yoldaşa da brilyant veribmiş.

Ona görə də bu bazar günü xəbər lentində Bəşər Əsədin sarayını yağmalayan yetim-yesir dənəşqillərin videolarına baxanda mənə kədər bürüdü. Orada dişə dəyən bir şey qalmamışdı və bir nəfər masadakı duzqabını götürüb apardı. Başqası podnosu qoltuqlamışdı. Bir ayrısı kətili aparırdı.

Bu cür rejimlərdə xalqa qalan həmişə belə olur.

Dekabrın 7-də İranın İnqilab Keşikçiləri Korpusu (SEPAH) özünün rusdilli Telegram kanallarında Azərbaycana qarşı açıq hədə-qorxu dolu mesaj yayımlayıb. SEPAH bəyan edib ki, Qafqazda “müqəddəs müharibə”nin vaxtı çatıb.

nat vermədiyini bildiren Tehran mediası, SEPAH-dan aldığı təlimata əsasən təhdid dilinə keçib. İlk öncə “Khabarfori” saytı bununla bağlı geniş yazı dərc edərək, Azərbaycanı “İsrailin tərəfini tutmaqda” ittiham edib. Sayt bir qədər

baycanla iqtisadi sahədə əməkdaşlıq məsələsini ön plana çəkməsi də bunu deməyə əsas verir. Lakin İranda idarəçilik prezidentdə yox, SEPAH və dini liderdədir ki, bu da Pezeşkiyanın lazımı nəticə almasına imkan vermir.

duğunu görür: “Bugünlərdə Rusiya 3+3 formatı ilə bağlı bir daha məsələ qaldırdı. İran da bu layihədə iştirak edir. Ona görə də regionda dayanıqlı sülh və iqtisadi əməkdaşlığın yeni forması üçün geniş fərsət pəncərələri açılır, platformalar yaranır. Əgər

SEPAH-dan Azərbaycana yersiz hədə: cəmi 15 gün qabaq...

İran rejiminin əsas qolu bəyan edib ki, Qafqazda “müqəddəs müharibə”nin vaxtıdır; halbuki iki həftə əvvəl “Yaşma” ilə birgə təlim keçirilmişdi, bəs “bu nə pəhriz, bu nə turşu?”

Bu təhdidlər şübhəsiz ki, İranın Suriya və Yaxın Şərqdəki məğlubiyyətlərinin üstünü ört-basdır etmək üçün yeni avantürələr axtardığını göstərir. İranın mühafizəkar dairələri, xüsusilə SEPAH, Suriyada ağır məğlubiyyətlərə uğrayaraq öz proksi qüvvələrini ərazidən çıxarmağa məcbur olub. Bu uğursuzluqlar fonunda SEPAH-ın Azərbaycana qarşı yeni bir informasiya müharibəsinə başladığı aydın görünür. Yayılmış məlumatlarda iddia edilir ki, Böyük Britaniyanın MI6 kəşfiyyat xidmətinin rəhbəri Rişard Murun Bakıya səfərindən sonra Azərbaycan guya Ermənistanın Sünik (Zəngəzur - E.S.) bölgəsinə hücum etməyə hazırlaşır.

Musavat.com-un əldə etdiyi məlumatlara görə, bu iddialar İranın regionda gərginliyi artırmaq üçün uydurduğu təxribat dolu bir ssenaridən başqa bir şey deyil. SEPAH və İranın mühafizəkar çevrələri diqqəti özlərinin biabırçı uğursuzluqlarından yayındırmaq üçün belə provokasiyalara əl atır. Maraqlıdır ki, cəmi 15 gün öncə Güney Azərbaycanın Ərdəbil vilayətində SEPAH Azərbaycan XTQ ilə (“Yaşma”) birgə hərbi təlim keçirmişdi. İndi bu hədəni necə başa düşək?

Son bir aydır ki, SEPAH-a bağlı agentlik və qəzetlər Azərbaycan əleyhinə yenidən təbliğata start verməklə yanaşı, həm də təhdidlə başlayıblar. Belə ki, İsrailin İrana son hücumundan sonra Azərbaycanın bəya-

Hərbi ekspert Ramil Məmmədli “Yeni Müsavat”a qeyd etdi ki, SEPAH-a yaxın Telegram kanallarının təhdidi yersiz, münasibətləri pozmağa yönəlik təxribatdır. Onun sözlərinə görə, hazırda ikitərəfli əlaqələrdə yumşalma müşahidə edilir və xüsusi təyinatlı qüvvələrin birgə təlimləri də mühüm bir mərhələ idi: “Vaxtilə İran-Azərbaycan arasında gərginlik yaşanan Araz çayının üzərində tampon körpülər atılaraq əleyhimizə təhdid xarakterli hərbi təlimlər keçirilmişdi. Buna cavab olaraq Türkiyə və Azərbaycan xüsusi təyinatlıları birgə hərbi təlimlər keçirmişdilər. Lakin bütün gərginliklər geridə qalıb və indi münasibətlər o dərəcədə yaxşılaşıb ki, İranla birgə təlimlər keçiririk. Belə vaxtda isə SEPAH-a bağlı informasiya resurslarının Azərbaycana dolayısı ilə hədyanlar yağdırması elə ilk növbədə rəsmi Tehranın siyasətinə zərər vurmaq məqsədi daşıyır”.

R.Məmmədli Cənubi Qafqazda müharibə deyil, sülh üçün münbit şərait ol-

bu perspektiv bölgəni gözləyirsə, hansı müharibədən söhbət gedə bilər? Məncə, Rusiya Qafqazda yeni cəbhənin açılmasında maraqlı deyil. Onun müttəfiqi olan İran da bunu istəməməlidir. Sadəcə, vaxtaşırı belə sərsəm fikirlər eşidilir. SEPAH belə müharibə arzusundadırsa, Suriyada müqavimət göstərirdi və dayaqlarını əldən verməzdi. Cənubi Qafqaz müharibə deyil, iqtisadi əməkdaşlıq meydanına çevriləcək. Artıq Ermənistan da bunu yaxşı anlayıb. Eyni zamanda SEPAH hansısa siqnallar ötürsə də, hazırda İran-Azərbaycan arasında Araz dəhlizi ilə bağlı önəmli bir proses getməkdədir. Belə situasiyada bölgədə qanlı toqquşmalar heç bir tərəfin marağında ola bilməz. O baxımdan, Azərbaycanla İran hökumətləri, eləcə də hərbi rəhbərliklər əməkdaşlığı genişləndirməli, görüşləri intensivləşdirməlidirlər ki, bundan hansısa daxili güc mərkəzləri istifadə edə bilməsin”.

□ **Emil SALAMOĞLU,**
“Yeni Müsavat”

Suriyada 53 illik Əsəd rejimi çökdü. Hakimiyyətə necə gəlmişdisə, elə də getdi. Yeni çevrilişlə. İran və Rusiya bu dəfə diktatorla kömək edə bilmədi.

"Suriya rejimi ona uzatdığımız əlin qiymətini bilmədi". Bunu Türkiyə prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan deyib. Ərdoğan həmçinin Türkiyənin Suriyanın vahid dövlət kimi qalmasında maraqlı olduğunu vurğulayıb. "Suriyada artıq yeni siyasi-diplomatik reallıq mövcuddur. Ölkənin gələcəyini Suriya xalqı həll edəcək", - Prezident qeyd edib.

Onun sözlərinə görə, bölgədə hadisələrin qızışdırılması heç kimə fayda verməyəcək. Türkiyə lideri əlavə edib ki, ölkəsinin milli təhlükəsizliyinə qarşı atılan bütün addımların qarşısı alınacaq. O, regional və beynəlxalq aktorları Suriyanın ərazi bütövlüyü və milli birliyinə dəstəkləməyə çağırıb.

Bu arada, Türkiyənin hökumətyönlü "Sabah" qəzeti Suriyada hadisələrin inkişafı ilə bağlı 5 mümkün ssenari təklif edib:

1. *İdeoloji fərqlərinə baxmayaraq, müxalifətin və müxtəlif fraksiyaların iştirakı ilə Suriya Demokratik Respublikasının yaradılması;*

2. *Əsas rol "Həyat Təhrir əş-Şam" nümayəndələrinin oynayacağı "Suriya İslam Respublikası"nın yaranması;*

3. *İsrailin nəzarəti altında "anti-şie dövləti"nin yaradılması;*

4. *Birləşmiş Ştatların himayəsi altında kiçik asılı qurumlara bölünəcək "Suriya Federativ Respublikası"nın elan edilməsi;*

5. *Suriyanın bir dövlət olaraq parçalanması.*

Ümumiyyətlə, Suriyada qalib kimdir, xalq yoxsa? Post-Əsəd Suriyasının konturları necə görünür? Ümumi seçkilər mümkündürmü? Suriya BMT sərhədlərində qala biləcəkmi, yoxsa federativ və ya konfederativ dövlətə çevriləcək? 5.5 milyonluq türkmən-azərbaycanlıların taleyi necə olacaq? Bu məsələdə Ankaranın hansısa B planı varmı?

"Alyans" Araşdırmalar Mərkəzinin rəhbəri Abutalıb Səmədov "Yeni Müsavat"a bildirdi ki, Suriyada antixalq mahiyyətli Bəşər Əsəd rejiminə son qoyuldu. Təbii ki, bu baxımdan yanaşsaq, bu hadisənin qalibi xalq hesab oluna bilər: "Çünki Əsəd iqtidarı xalqın iradəsinə zərər verən, öz maraqlarını düşünən, yalnız özünə xidmət eləyən hakimiyyət idi: "Ancaq onun getməsindən xalq udacaqmı? Təcrübə göstərir ki, bu cür rejimlərin çöküşündən sonra xalqın, ölkənin vəziyyəti bir az pisləşir. Çox güman ki, Suriya da yaxın illər ərzində çox ciddi təlatümlər yaşayacaq və əhalinin vəziyyəti ən azından yaxşılaşmayacaq. Böyük dövlətlər Suriyanın ərazi bütövlüyünün tərəfdarı olduqlarını həm əvvəllər, həm də son günlər dəfələrlə bəyan ediblər. Ona görə çox güman ki, Suriyanın sərhədləri, ərazisi indiki ölçüdə qorunub saxlanacaq. Yəqin ki, seçkilər də keçiriləcək. Çünki başqa

Əsəd getdi, yeni Suriya necə olacaq - beş variant, Türkiyənin B planı

Siyasi təhlilçilər hesab edir ki, bu ölkədə vəziyyət daha da mürəkkəbləşəcək, ciddi təlatümlər yaşanacaq və əhalinin vəziyyəti yaxın müddətdə yaxşılaşmayacaq

cür uzun müddət hakimiyyətə gələn müxtəlif qruplar həmreylik şəraitində yəqin ki, işləyə bilməyəcəklər. Bu, nə dərəcədə demokratik olacaq, bunu təbii ki, gələcək göstərəcək. Ancaq aydındır ki, dünya standartlarında demokratik seçkilərin Suriyada keçiriləcəyini gözləmək sadəlövlük olar".

Ekspert qeyd etdi ki, ABŞ-ın Suriya ərazisində kürd dövləti yaratmaq istədiyi məlumdur. ABŞ ayrı-ayrı kürd qruplarına maliyyə və silah yardımı göstərir: "Bundan sonra bu siyasət davam etdiriləcəkmi? Nəzərə alsaq ki, Donald Trampın hakimiyyəti dövründə həmin kürd qruplaşmalarına diqqət artırılmışdı, bundan sonrakı dövr üçün də narahatlıqlar var. Ancaq onu da nəzərə alsaq ki, Bəşər Əsədin devrilməsində həlledici rol Türkiyəyə yaxın olan qruplaşmalara məxsusdur, güman etmək olar bu cür "dövlətlərin" yaranmasına Türkiyə imkan verməyəcək".

A.Səmədov hesab edir ki, Suriya BMT sərhədləri çərçivəsində qalacaq. Eyni zamanda bölgədə Türkiyənin rolunun artması Suriya türkmənləri ilə bağlı olan narahatlıqları da yəqin aradan qaldıracaq: "Nə qədər etiraf olunmasa da Türkiyə Bəşər Əsəd rejiminin sona çatmasında çox mühüm rol oynadı. Mətbuatda belə iddialar var ki, bu əməliyyat Türkiyəyə ən azı 6 ay əvvəlcədən məlum idi. Yəqin ki, əvvəlcədən müəyyən planlar da hazırlanıb. Çünki Türkiyə böyük dövlətdir və yaxın sərhədində baş verən mühüm dəyişikliklərə daim hazır olmaq üçün müxtəlif planlar tərtib edir. Şübhə yoxdur ki, Türkiyənin A planı, B planı da var. Hətta ortaya çıxıb olacaq müxtəlif göz-

lənilməz variantların qarşısını almaq üçün digər planlar da hazırlanıb və ümid edək ki, Türkiyəyə gəlmiş suriyalı qaçqınlar qısa müddətdə geri qayıdacaqlar, Türkiyə öz sərhədində onu narahat eləməyən sabit bir Suriya dövləti əldə edəcək".

"Atlas" Araşdırmalar Mərkəzinin rəhbəri Elxan Şahinoğlu isə bildirdi ki, Suriya İdlibdən başlayan hücumun 12 gün içində qələbə ilə nəticələnməyini və 53 illik Əsəd rejiminin belə asanlıqla yıxılacağını proqnozlaşdırmaq çətin olardı. Belə fikir formalaşmışdı ki, Əsəd illər öncə başlayan müharibədə Rusiya və İranın köməyi ilə hakimiyyətini qoruya bildiyindən gücünü bərpa edə bilib: "Ərəb dövlətləri və Türkiyə də bu reallığı qəbul edərək Əsədlə yenidən təmasların mümkünlüyünü bildirirdi. Ötən ilin may ayında Əsəd 12 illik fasilədən sonra Ərəb Liqasının Səudiyyə Ərəbistanında keçirilən sammitinə dəvət olundu. Türkiyə Cümhurbaşkanı Rəcəb Tayyib Ərdoğan son aylarda Bəşər Əsədlə dialoq imkanlarından danışırdı. Əgər ərəb dövlətləri və Ərdoğan Əsədin bir il sonra yıxılacağını proqnozlaşdırırsa bilsəydilər, onunla yenidən dialoq qurmağa çalışırdılar mı? Çətin.

Fikrimcə, "Heyət Tahrir əş-Şam" (HTŞ) qruplaşmasının uğurlu hərbi əməliyyatına baxmayaraq, Əsəd rejiminin 12 gün içində yıxılmasının arxasında əvvəlcədən hesablanmış dərin analiz dayanır. Bu analizin içində Əsəd hakimiyyətinin gücü, hücum başlayacağı halda xalqın və ordunun özünü necə aparacağı, Rusiya, İran və "Hizbullah"ın rejimə dəstək imkanları hesablanıb. Bu dərin analizin yalnız HTŞ-yə məxsus oldu-

ğu qənaətinə deyiləm. Bundan sonra həmin dərin analizin müəllifi və ya müəllifləri Suriyanı maraqlarına uyğun şəkilləndirməyə çalışacaqlar.

Suriyada yeni mərhələ başlayır. Əsəd rejiminin devrilməsi hələ bu ölkədə sabitliyin bərqərar olması anlamına gəlir. Əsəd rejiminin devrilməsində əsas rol şübhəsiz HTŞ oynadı. Ancaq Suriyada fərqli silahlı qruplar var, PKK-ya bağlı olanlar fursətdən istifadə edib nəzarət etdikləri əraziləri genişləndirməyə çalışacaqlar. Belə olan halda HTŞ ölkənin bütövlüyü naminə PKK ilə savaşa girişəcəkmi? Hələ ki iki qrup arasında razılaşmanın olduğu görünüşü var. HTŞ paytaxta doğru irəlilədikdə digər silahlı güclər də fərqli istiqamətlərdə müxtəlif əraziləri nəzarətə götürüblər. Suriyada müxtəlif dinlərin və məzhəblərin ortaq məxrəcə gələrək hamının dəstəklədiyi hakimiyyət formalaşdırması bu ölkə üçün ən ideal variantdır".

E.Şahinoğlunun fikrincə, Suriya üçün ən pisi odur ki, bu ölkədə müxtəlif dövlətlərin maraqları kəsişir: "Böyük oyunçular Suriyada pay sahibi olmağa çalışacaqlar. Suriyada ABŞ və İsrailin maraqları Rusiya və İranın, o cümlədən Türkiyənin maraqları ilə tərs münasibdir".

Siyasi şərhçi Aydın Quliyev isə hesab edir ki, Suriyada Əsədin dövründən də mürəkkəb bir dövr başlanıb. O, fikrini belə əsaslandırır: "Suriyanın yeni liderliyinə iddialı Colani kimdir? 42 yaşındadır. Suriyada doğulub. Neft fəhləsi olan atası ilə 1989-cu ilə kimi Səudiyyəyə yaşayıb. İlk məktəb təhsilini Səudiyyəyə başlayıb. 1989-da Suriyaya qayıdıblar... Barəsində təfəssilatlı məlumatlar çox azdır.

Hakan Fidan: "Türkiyə Suriyaya mövcud vəziyyətdə də dəstək verəcək"

Hər kəs suriyalıları tərk etdiyi vaxt Türkiyə onların yanında oldu. "Report"un məlumatına görə, bunu Türkiyənin xarici işlər naziri Hakan Fidan XV Səfirələr Konfransının rəsmi açılış mərasimindəki nitqində deyib.

H.Fidan çətin günlərində Suriya vətəndaşlarına qucaq açan Türkiyənin mövcud durumda da onlara dəstək verəcəyini bildirib:

"Suriyada artıq yeni dövr başlayıb, bundan sonra yalnız gələcəyə baxmalıyıq. Qonşular ilə yaxşı münasibəti olan və sülh içində yaşayan Suriya üçün lazımı dəstəyi verməyə hazırıq. Türkiyə Suriyanın ərazi bütövlüyü məsələlərində üzərinə düşən bütün vəzifələri yerinə yetirəcək".

2000-ci illərin başında ABŞ İraqa müdaxilə edəndə o da İraqda radikal döyüş qüvvələrinin sırasında peyda olub. 2006-da ABŞ qüvvələri tərəfindən həbs edilib və bir neçə il İraqda ABŞ həbsxanasında yatıb. Hansı şəraitdə və necə buraxıldığı bilinmir. Ərəb baharı başlayandan sonra "Əl-Qaidə"nin İraq və Suriya qolları yaradıldı. Suriya qoluna Colani, İraq qoluna Bağdadi rəhbərlik edirdi. 2016-da Əbubəkr Bağdadi öz qolunu İŞİD-ə çevirdi. Colani onunla razılaşmadı və "Əl-Qaidə"nin Suriya qolunu "Cəbhə - ən Nusrat" təşkilatına çevirdi. 2019-cu ildə Türkiyə-İran-Rusiya arasında Suriyaya dair Astana atəşkəs razılaşmasından sonra Colaninin dəstəsi İdlibdə qaldı və 2022-ci ildə özünü HTŞ - Heyət-Təhrir-Şam ordusu kimi bəyan elədi. Sonrakı prosesləri bilirsiniz. Noyabrın 27-də İdlibdən yürüşə başlayan Colani 12 gün sonra qos-qoca Əsəd rejiminə son qoydu. İndi yeni dövlət quruculuğuna hazırlaşır. Nə dövlət quracaq? "Əl-Qaidə"nin və İŞİD-in bir qolu olaraq etdiyi əməllərə görə hesabat verəcəkmi? Türkiyə, Rusiya, İranla nə münasibətlərdə olacaq? 6 il ömrünü ABŞ həbsxanasında keçirməsi onun siyasi fəaliyyətində özünü necə göstərəcək? Colani hazırda dini-siyasi baxışlarını xeyli yumşaltığını bildirir, deyir ki, Suriyada bütün

dini və etnik azlıqlara yer var. Halbuki 2014-15-ci illərdə dediyi "Suriyada şiələrə və xristianlara yer yoxdur" sözləri unudulmayıb. Suriyanın şərqini nəzarətdə saxlayan ABŞ-la nə münasibətlərdə olacaq? ABŞ-ın müttəfiq saydığı PKK-YPG ilə necə davranacaq?

Ən maraqlı məsələ İsrailə necə davranacağı ilə bağlıdır. Colani bütöv Suriya istədiyini deyir. Bu halda Colan təpələrini 1967-dən işğal saxlayan İsrailə yeni müharibəyə başlaya bilər. Colan təpələrini Əsədlər kimi İsrailə bağışlaya bilərmi? İsrail də Colan təpələrini güzəştə etmək fikrində deyil. Baxmayaraq ki, İsrail bu təpələri işğal edib. Hazırda da İsrailin şirin su tələbatının 20 faizi Colan təpələrindən axan çayların hesabına ödənilir. İsrail artıq zərbələrini vurmağa başlayıb. Suriya ilə 1974-cü il sazişini ləğv etdi. Bu saziş Colan təpələri ilə Suriyanın arasında bufer zonanın idarə olunması barədə idi. İsrail onu ləğv etdi və Suriyanın həmin bölgədəki 100 obyektini vurdu. İzahı da belə verdi - Əsədin hərbi zavodları yeni hakimiyyətə qalmasını. Bütün bunlar və digər məqamlar onu deməyə əsas verir ki, Suriyada Əsədin dövründən də mürəkkəb bir dövr başlanıb.

□ **Etibar SEYİDAĞA,**
"Yeni Müsavat"

Fransanın Ermənistandakı səfiri Olivye Dekotini Ermənistan-Azərbaycan sərhədində olub. “Yeni Müsavat” bildirir ki, səfir Aİ missiyası ilə sərhəddə görüş keçirib. “Biz Fransanın Ermənistandakı səfirini qorğahımızda qəbul etməkdən şərəf duyuruq”, - Aİ missiyası görüşdən yazıb. Ötən həftə isə Polşa prezidenti Andrey Duda sərhəddə gəlmişdi. Son dövrlər Aİ missiyası çərçivəsində sərhəddə “binokl”la müşahidələr intensivləşib.

Bu hərəkətilik Azərbaycan tərəfindən müsbət qarşılanmır. Diplomatlardan bizi niyə müşahidə etdikləri izah olunmur. Məsələn, fransız səfir nə gördü və hansı qeydləri apardı? Bir müddət əvvəl səfir vurğulayıb ki, plan missiyanın mövcudluğunu təxminən iki dəfə artırmaqdır, bu da əlavə bir neçə yüz nəfər deməkdir. Dekotini iddia edib ki, onlar vaxtilə Qarabağda olmuş Rusiya hərbi kontingentindən daha çox iş görüblər.

“Bu o deməkdir ki, Aİ Bakı və Moskvanın tələbi ilə öz missiyasını sərhəddən çıxarmayacaq” sualını O. Dekotini belə cavablandırır: “Missiyanın mandatı Brüsselə müəyyən edilir”. Müsahibədə açıq ifadə olunur ki, bu məzuda Ermənistan rəhbərliyinin nə düşündüyü Paris üçün əhəmiyyətli deyil. Səfir deyir, özü “sərhəddə gözləri ilə görüb” ki, missiyanın qalmasına, sayının artırılmasına, mandatının uzadılmasına “zərurət” var. Hərgah, Paşinyan delimitasiya edilmiş ərazilərdən onların çıxarılmasını təklif etmişdi.

2022-ci ilin payızında bu barədə verilən siyasi qərar 2 aylıq 40-50 silahsız müşahidəçinin Azərbaycan - Ermənistan sərhədində monitorinqlər aparması nəzərdə tutulmuşdu. Rəsmi Bakıda ona etiraz etməmişdi, amma 2 aylıq müddət 2 il keçib, kontingentin tərkibi 40 nəfərdən 400 nəfərə çatıb. Şübhəsiz ki, onları ən müasir kəşfiyyat avadanlıqları ilə tə-

min ediblər. Bugünlərdə Azərbaycan mediasında Ermənistanla sərhəddə qurulan kəşfiyyat mərkəzinin fotolarının yayılması da Fransanın timsalında Avropa İttifaqının gerçək planlarına işiq tutur. Səfirin dediklərindən məlum olur ki, missiya getdikcə böyüdülərək Aİ-nin (əslində Fransanın) Ermənistandakı hərbi bazasına çevriləcək. Nəzərə alaq ki, İrəvan və Paris arasında hərbi əməkdaşlıq sürətlə genişləndirilir.

“Yeni Müsavat”a danışan **professor Qabil Hüseynli** hesab edir ki, Aİ-nin bir neçə yüz nəfərdən ibarət hərbi baza qura bilməsi indi mümkün görünür. Politoloqa görə, hazırda Ermənistan sərhədləri rus hərbiçiləri tərəfindən mühafizə olunur: “İrəvan KTMT-dən de-yure çıxmasa, Gümrüdəki hərbi baza ləğv olunmasa, Qərbin Ermənistanla hərbi baza yerləşdirməsi mümkün deyil. İkincisi, Rusiya bunu NATO-nun Cənubi Qafqazda hərbi mövcudluğu kimi qiymətləndirəcək. Sadəcə, bunun təməli qoyulmadır və mərhələli proses aparılır. Avropa İttifaqı sərhədə yerləşməklə bu bölgədə olduğunu nümayiş etdirir. Gələcəkdə isə Fransa və Almaniya Aİ adı ilə Ermənistanla tamamilə yerləşməyə çalışacaqlar. Ancaq bu, Paşinyanın geopolitik qarşıdurmada iti dişlərin arasında sıxılmasına səbəb olacaq. Buna nə dərəcədə tab gətirməsi Qərbin onu qorumasından asılı ola-

Fransız səfirin yeni sərhəd təxribatı - Qərbin baza planı

Dekotini Ermənistan-Azərbaycan sərhədində Aİ missiyası ilə görüşüb; Qərbin “binokl” təxribatları vərdiş halını almaqda, İrəvan və Paris arasında hərbi əməkdaşlıq genişlənməkdədir

caq. Məhz o səbəbdən, Avropa İttifaqı Ermənistanda möhkəmlənir”.

Q.Hüseynlinin fikrincə, Rusiya Ermənistanda hakimiyyət dəyişikliyi etməyə hazır və maraqlı deyil: “Hələ ki İrəvan Rusiyaya ticarət döviyyəsinə, sanksiyalardan yayınmaqda tramplin kimi lazımdır. Zaxarova da demişdi ki, iqtisadi əlaqələr yaxşıdır, təhlükəsizlik mövzusun-

da anlaşılmazlıq var. Bu da Avropa İttifaqının müdaxiləsi ilə bağlıdır. Paşinyan öhdəlik götürüb ki, rusların hərbi mövcudluğuna tədricən son qoyacaq və Qərbi bölgəyə yerləşdirəcək. Ermənistan hökumətinin başçısı Ukrayna münaqişəsinin necə yekunlaşacağını gözləməkdədir. Paşinyan öz xarici siyasət kursunu bu savaşın nəticələrinə uyğun müəyyənləşdirəcək. Bu savaş-

dan çıxan Rusiyanın Cənubi Qafqazda təsirlərinin hansı səviyyədə olacağı maraqlıdır”.

Qeyd edək ki, Aİ-nin mülki müşahidə missiyası 2022-ci ilin dekabrından fəaliyyətə başlayıb. Ancaq təsisatın formalaşması ilə bağlı qərar əvvəl - həmin ilin oktyabrında verilmişdi. Daha doğrusu, söhbət qərardan yox, razılıqdan getmişdi. Belə ki,

oktyabrda Praqada Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyanla görüşmüşdü. Həmin görüşdə Aİ Şurasının Prezidenti Şarl Mişel və Fransa Prezidenti Emmanuel Makron da iştirak etmişdilər. Missiya məhz Makronun təşəbbüsü idi. Azərbaycan müşahidəçilik institutuna etiraz etməsə də, onun şərti sərhədin öz tərəfində fəaliyyətinə razılıq verməmişdi. Rəsmi Bakı hələ lap əvvəldən müşahidəçilərin mövcudluğunu qəbul etməmiş, onların fəaliyyətinə lüzumsuz yanaşmışdı. Çünki bu təcrübənin heç bir fayda verməyəcəyi məlum idi. Nəzərə alaq ki, işğal illərində ATƏT-in monitorinq qrupu deyilən təsisat fəaliyyət göstərmişdi. Aİ-nin müşahidə missiyası ötən ilin sonunda bir illik fəaliyyəti ilə bağlı hesabat açıqlayanda məlum oldu ki, təsisatın təmsilçilərinin işi-gücü şərti sərhədin müxtəlif hissələrini gəzib-dolaşmaqdan başqa bir şey deyil.

□ **Emil SALAMOĞLU,**
“Yeni Müsavat”

İrəvandan hiyləgər gediş: “Öncə Türkiyə ilə sərhədlər açılsın, sonra...”

Ehtiyatda olan türkiyəli general-mayor hesab edir ki, Azərbaycanla koordinasiya edilmədən sərhədlərin açılması mümkün deyil

“Biz Türkiyə ilə münasibətlərin normallaşmasında səmimi şəkildə maraqlıyıq”. Bu sözləri Bəhreynə keçirilən “Manama dialoqu” beynəlxalq forumunda Ermənistan xarici işlər nazirinin müavini Vahan Kostanyan söyləyib.

“Biz hesab edirik ki, Ankara ilə münasibətlərin tənzimlənməsi Ermənistan və Azərbaycan arasında nizamlanma proseslərinə də müsbət təsir göstərə bilər. Amma onu da nəzərə alsaq ki, Ermənistan öz Qərb tərəfdaşlarına getdikcə yaxınlaşır, yəqin ki, sualımı məhz bu ünvanla yönəltməliyəm: Türkiyə istər regionda, istərsə də Avropa Birliyi və Qərblə münasibətlərdə öz xarici siyasətini harada görür? Ermənistan Avropa İttifaqına yaxınlaşmağa can atır, Ermənistan xalqının Avropa istəkləri var. Sərhədlər açılsa, AB Gümrük İttifaqının da üzvü olan Türkiyə Ermənistanla AB arasında körpü ola bilər”.

Yeni belə çıxır ki, Ermənistan hələ də Azərbaycanla sülh sənədi imzalanmadan

Türkiyə ilə sərhədlərin açılmasına ümid bəsləyir. Bu xüsusda Kostanyan onu da deyib ki, Ermənistan 4 qonşusunun hamısı ilə mehriban münasibətlərdə olmaq istəyir. Amma yolu bellidir: Ermənistan Azərbaycan və Türkiyəyə qarşı konstitusional ərazi iddiasına son qoymalıdır. Rəsmi Ankara da dəfələrlə bəyan edib ki, Türkiyə-Ermənistan münasibətlərinin normallaş-

ması üçün İrəvan əvvəlcə Bakı ilə anlaşmalı, sülh müqaviləsi imzalamalıdır.

“Türkiyə və türk verdiyi sözü tutur. Yəni beynəlxalq hüquqdan irəli gələn, deyilən, imzalanmış razılaşma və sənəddəki sözünü tutur. Ermənistan isə ən yaxın tarixdəki üçtərəfli sazişlərdə verdiyi sözləri belə tutmadı və indi qədər beynəlxalq hüquq çərçivəsində imzaladığı yazılı və şifahi heç

bir öhdəliyi yerinə yetirə bilmədi”.

Bu sözləri mövzu ilə bağlı “Yeni Müsavat”a açıqlamasında **Türkiyənin Azərbaycanla səfirliliyinin keçmiş hərbi ataşesi, ehtiyatda olan general-mayor Yücel Karauz** deyib. Türkiyəli general qeyd edib ki, buna görə də indi Ermənistanın oyun içində oyun oynamağa çalışması, Azərbaycanla sülh üçün Türki-

yə ilə normallaşmanı şərt olaraq irəli sürməsi qəbul edilə bilməz: “Birinci məsələ Ermənistanın fərddədir. Avropa İttifaqı ilə bağlı məsələyə gəlincə, Türkiyə 60 ildir Avropa İttifaqının qapısında gözlənilir. Avropa İttifaqı da Ermənistan kimi verdiyi sözləri tutan bir qurum deyil. Türkiyə ilə vizaların ləğvi haqqında razılaşma imzalandı. Amma bu razılaşmaya da əməl etmədilər. Türkiyəni Avropa İttifaqına qəbul etmək niyyətləri də yoxdur. Bildiyiniz kimi, Cənubi Kipr Avropa İttifaqına daxil edildi, Türkiyə isə daxil edilmədi. Buna görə də Türkiyənin nə Avropa İttifaqına, nə də Ermənistanla inamı və güvəni var. Ermənistanın Türkiyə ilə sərhədlərin açılması, Türkiyə ilə münasibətlərin normallaşmasından sonra Azərbaycanla sülh müqaviləsi təklifi masaya qoyması son dərəcə gülünc, komik və aldadıcı bir məqəddir və qəbul edilə bilməz.

Türkiyənin bu yaşadığı təcrübələr nəzərə alındıqda, belə bir səhvə yol verməyəcəyinə əminəm”.

Yücel Karauz qeyd edib ki, Azərbaycanla koordinasiya edilmədən, Azərbaycanın bilgisi daxilində olmadan sərhədlərin açılmasını mümkün hesab etmir: “Təbii ki, Türkiyə öz üzərinə düşən məsuliyyəti yerinə yetirmək məqsədilə Ermənistanla qarşılıqlı heyətlər çərçivəsində

görüşlər keçirir. Sülh müqaviləsi imzalanmadan sərhədlərin açılması mümkün deyil”.

Politoloq Elxan Şahinoğlu isə qeyd edib ki, Ermənistan Azərbaycanla sülh sənədi imzalamadan Türkiyə ilə sərhədlərin açılmasına ümid bəsləmə, bu reallaşmayacaq: “Türkiyə rəsmiləri bir ağzdan bəyan edirlər ki, Türkiyənin Ermənistanla sərhədlərinin açılması və iki ölkə arasında diplomatik münasibətlərin qurulması üçün İrəvan Bakı ilə sülh sazişi imzalamalıdır. Bu baş vermədən Ermənistan hökumətinin Türkiyə ilə bağlı istəyi yerinə yetirilməyəcək. Türkiyə rəsmiləri dəfələrlə bu barədə açıqlamalar versə də, İrəvan hələ də sərhədlərin açılmasının sülh sazişindən əvvəl baş verəcəyinə ümid edir. Bu ümidlər doğrulmayacaq. Ankara və Bakı Ermənistan məsələsində koordinasiya fəaliyyəti davam etdirirlər. Ermənistanın Azərbaycan və Türkiyə ilə münasibətlərinin normallaşması sülh sazişinin imzalanmasından keçir. Bu baş versə, sərhədlər də açılar, hətta Ermənistanın regional layihələrdə iştirakı da mümkün ola bilər. Ancaq rəsmi İrəvan Ermənistan Konstitusiyasındakı Azərbaycana qarşı ərazi iddiasını əks etdirən bəndi çıxarmağa tələsmədiyindən irəliləyiş yoxdur”.

□ **Xalidə GƏRAY,**
“Yeni Müsavat”

“Azərbaycanla Ermənistan arasında hələ də sülh sazişinin əldə olunmasına mane olan bir neçə mübahisəli məsələ var”.

Bu barədə nüfuzlu "S&P Global Ratings" beynəlxalq reyting agentliyinin təhlilində deyilir.

Qeyd olunur ki, onlardan biri Ermənistanın öz konstitusiyasında dəyişiklik etməsi və gələcəkdə Qarabağla bağlı Azərbaycana qarşı ərazi iddialarından rəsmən imtina etməli olması ilə bağlıdır. “Bu isə ölkədə müəkkəb daxili siyasi problem olaraq qalır”, - təhlildə bildirilir.

“Azərbaycan həm də onun əsas ərazisi ilə eksklavı Naxçıvan arasında avtomobil və demir yolu əlaqələrinin yaradılmasını (Zəngəzur dəhlizi) istəyir. Bakı həmçinin bu yolun Ermənistanın gömrük nəzarətindən azad olumasını tələb edir. İndiyədək İrəvan bunu da qəbul etməyib. Biz iki ölkə arasında hərbi əməliyyatların başlayacağını gözləmirik, lakin hesab edirik ki, diplomatik həll tapılmadıqca, münaqişənin yenidən qızışma riski var. Belə bir ssenari Azərbaycan və Ermənistan üçün böyük sosial və iqtisadi risklər yaradardır”, - S&P əlavə edib.

Nəzərə alsaq ki, Azərbaycanın hər iki tələbi beynəlxalq hüquqa əsaslanır, deməli, bu, həm də elə beynəlxalq hüququn tələbidir və İrəvan ona əməl etməyə borcludur. Özü də vaxtı uzatmadan, əgər Ermənistan hə-

qiqətən beynəlxalq hüquq normalarına sayğılıdırsa. Əks halda, yeni hərbi toqquşma həqiqətən də qaçılmaz çevrilə bilər. Bu mənada İrəvan odla oynayır...

Bəs agentlik “Azərbaycan və Ermənistan üçün böyük sosial və iqtisadi risklər” deyərək hansı riskləri nəzərdə tutur? Azərbaycan üçün təhdid nə ola bilər?

Sosial Tədqiqatlar Mərkəzinin sektor müdiri İlyas Hüseynov “Yeni Müsavat”a bildirdi ki, müxtəlif beyin mərkəzləri və tədqiqat mərkəzləri hər zaman ilin sonunda, yaxud yeni ilin başlanğıcında dünyanın müxtəlif nöqtələrində təhlükəsizlik risklərini dəyərləndirirlər, münaqişə və müharibə ehtimallarını irəli sürürlər. Xüsusilə Cənubi Qafqazda Azərbaycanla Ermənistan arasında olan münasibətləri də müharibə təhdidləri olan siyahıya daxil edirlər. Lakin anlamaq lazımdır ki, Azərbaycan artıq öz ərazi bütövlüyünü təmin edib, suverenliyini bərqərar eləyib. Artıq bütün ölkə ərazisində konstitusion quruluşunu bərpa eləyib və 2024-cü ildə Azərbaycan Prezident və parlament seçkilərini bütün ərazimizdə keçirib. Bəzən həmin beyin mərkəzlərinə Azərbaycan narativləri gəncə çatır və yaxud ölkəmizlə bağlı sanki daha dərin məlumatlara malik deyillər: “Ona görə də ənənəvi olaraq bu bölgədə müharibə ehtimallarını, müxtəlif sosial-iqtisadi təhdidlər ehtimallarını irəli sürür-

Nüfuzlu agentlikdən müharibə xəbərdarlığı -

“Ermənistan odla oynayır...”

Ekspert: “Ayrı-ayrı dövlətlər burada yeni müharibə axtarışındadır”

lər. Bunun üçün müəyyən bəhanələr də tapılır, fikirlər də irəli sürülür. Məsələn, bu qeyd olunan “S&P Global Ratings” beynəlxalq reyting agentliyi bir tərəfdən sülh müqaviləsinin imzalanması üçün Ermənistan konstitusi-

yasının dəyişdirilməsi zərurətini qeyd edir, digər tərəfdən isə Zəngəzur dəhlizi ilə bağlı yaranan problemi gələcəkdə müharibə ehtimalına qədər yüksəldir. Hesab edirik ki, müharibə üçün bu, yetərli deyil və yaxud əsas

ola bilməz. Digər tərəfdən, Azərbaycan bütün məsələlərin sülh yolu ilə həllinin tərəfdarıdır. Eyni zamanda Qərbi Azərbaycana qayıdış da insan hüquqları kontekstində qiymətləndirilir və Azərbaycanın beynəlxalq hüquq çər-

çivəsində hərəkət etdiyini göstərir, həmçinin Azərbaycan üçün Ermənistanla sülh müqaviləsinin imzalanmasının önəmli olduğunu nümayiş etdirir. Lakin bu münasibətlər hüquqi çərçivəyə daxil olacaqsın, Ermənistan konstitusiyasında olan məlum təhdidlərin aradan götürülməsi zərurəti var. Yeni hər şey bu qədər sadədir”.

Ekspertin fikrincə, bəzən xarici müşahidəçilər çox müəkkəb konfigurasiyalar, müəkkəb ssenarilər, proqnozlar irəli sürürlər. Lakin buna heç bir lüzum yoxdur: “Bəli, Ermənistan silahları, hərbi xərclərini artırır, ayrı-ayrı dövlətlər Ermənistanla silah verərək burada yeni müharibə axtarışındadırlar. Ayrı-ayrı beyin mərkəzləri müharibə qığılcımı üçün alət rolunu oynayacaqlarsa, bu, heç bir araşdırma mərkəzinə baş ucalığı gətirmir. Digər tərəfdən, informasiya və hibrid müstəvidə də bax bu cür pozucu və destruktiv fəaliyyət icra olunmaqdadır. Biz bunu müşahidə edirik. Lakin mənə elə gəlir ki, bütün məsələləri danışıqlar yolu ilə aradan qaldırmaq mümkündür və bu istiqamətdə nikbinliyimizi itirmirik”.

□ **Etibar SEYİDAĞA,**
“Yeni Müsavat”

Dünyanın ən güclü müdafiə sistemləri - Türkiyə ilk onluqda

Azərbaycan hava məkanını ən yaxşı qoruyan ölkələrdən biridir

“World Population Review” jurnalı 2024-cü il üçün ən güclü hava hücumundan müdafiə sistemə malik ölkələrin siyahısını açıqlayıb. Siyahıda ilk onluq belədir:

1. Rusiya - S-400 Triumf, S-300VM (Antey-2500);
2. ABŞ - THAAD, Patriot PAC-3;
3. Çin - HQ-9, HQ-19;
4. İsrail - Davudun Sapı, Demir Qübbə;
5. Hindistan - S-400, “Akaş”;
6. Türkiyə - S-400, Hissar-A/O+;
7. Fransa - Aster 30 SAMP/T;
8. İtaliya - Aster 30 SAMP/T;
9. Yaponiya - Patriot PAC-3, Aegis Ashore;
10. Almaniya - MEADS, Patriot.

Bu sıralamada iki məqam xüsusi diqqət cəkir: Rusiyanın ABŞ-dan, Hindistanın isə Türkiyədən daha güclü hava hücumundan müdafiə sistemə malik olması.

Xatırladaq ki, Hindistan hazırda Ermənistanın əsas silah tədarükçülərindən biridir.

Hərbi jurnalist Səxavət Məmməd “Yeni Müsavat”a şərhində dövlətlərin

hava hücumundan müdafiə sistemlərinə çox ciddi ehtiyacı olduğuna diqqət cəkdi: “Rusiya, ABŞ, İsrail kimi ölkələr hər zaman hava hücumundan müdafiə sistemlərinə xüsusi diqqət ayırırlar. Xüsusilə İsrail HƏMAS və “Hizbullah”ın raket hücumlarının qarşısını almaq üçün hava hücumlarından müdafiə sistemlərini daima təkmilləşdirməyə məcburdur. Rusiyanın bir çox hava hücumundan müdafiə sistemi var: S-125, S-200, S-300 və

son texnologiya olan S-400. Hava hücumundan müdafiə sistemlərini həm texniki göstəricilərinə, həm də döyüşlərdə özünü göstərməsinə görə çeşidləmək mümkündür. Rusiya istehsalı olan S-400-lər texniki göstəricilərinə görə son dərəcə güclüdür, effektiv müdafiə sistemidir. Rusiya-Ukrayna müharibəsi zamanı bu aydın göründü. Türkiyənin stasionar olan hava hücumlarından müdafiə sistemləri zəif idi, bunun fərqində olduğu üçün

ABŞ-dan “Patriot PAC-3”-lari istədi. Qarşı tərəf bundan imtina etdikdə S-400-ləri almağa məcbur oldu. Türkiyə hava məkanını daha çox “F-16”-larla qoruyurdu. “F-16”-lar demək olar ki, hər gün hazır vəziyyətdə olurdu. “F-16”-lar Ukraynada da istifadə olundu. ABŞ istehsalı olan güclü hava hücumundan müdafiə sistemləri var, xüsusilə THAAD-ları qeyd etmək olar. ABŞ Ukraynaya THAAD-ları vermirdi. Rusiya istehsalı həm S-300-lər, həm

də S-400-lər müharibə və münaqişə ərazilərində ən güclü, ən dayanıqlı sistemlərdir. Bəzən sual olunur ki, nəyə görə güclü hesab olunan hava hücumundan müdafiə sistemləri raketləri zərərsizləşdirə bilmir? Nəzərə almaq lazımdır ki, hava hücumundan müdafiə sistemləri çox bahadır. Məsələn, 50 min dollar dəyərində raket atılır və o raket 100 min dollar dəyərində ziyan vura bilər. S-400-ün raketləri isə bundan qat-qat bahadır. 50 minlik ziyanı ödəmək daha asandır, ya S-400-ün raketini buraxmaq? Hesablama bu qayda ilə aparıldığı üçün hava hücumundan müdafiə sistemlərinə nəzarət edənlər bəzi məsələlərə göz yumurlar”.

Ekspert vurğuladı ki, Azərbaycanda Rusiya istehsalı arsenalı şübhə ilə yanaşılır, NATO ölkələrinin istehsal etdiyi silahların isə daha yaxşı olduğu barədə fikir formalaşıb: “Türkiyəli zabitlər qeyd edirlər ki, Azərbaycan istehsalı stasionar hava hücumundan müdafiə sistemləri Türkiyənininki-dən daha yaxşıdır. Ən güclü hava hücumundan müdafiə sistemlərinin siyahısında Rusiyanın ilk sırada yer alması təəccüblü deyil. Rusiya-Ukrayna müharibəsində istifadə olunan “Oreşnik” raketinin atılması da bunu sübut etdi. Qərb

ölkələri də açıq şəkildə bildirdilər ki, hipersonik və orta mənzilli ballistik raketlər baxımından Rusiya ən azı 4 il öndədir. Ümumiyyətlə, Rusiya hər zaman hərbi sahəyə xüsusi diqqət ayırıb. Buna görə də proseslərə real yanaşmanın tərəfdarıyam. Artıq İran da S-400-lər əldə etmək istəyir. Hindistan və Türkiyə də S-400-lər əldə edib. Türkiyənin ilk 10-luğa düşməsinin əsas səbəbi budur. Yeri gəlmişkən, Türkiyə yerli istehsal olan hava hücumundan müdafiə sistemlərini yaratmaq istəyir. Amma bu o qədər də asan proses deyil, zaman lazımdır, üstəlik, çox xərc tələb edir. Məsələn, “Akaş”-lar Hindistanın yerli istehsalıdır, güclü sistemdir. Sözügedən siyahıda da Hindistanın Türkiyədən öndə olmasının səbəbi budur. Azərbaycanda da bir çox hava hücumundan müdafiə sistemi var. Hətta iddia edərik ki, Azərbaycanda S-400-lər olsa idi, ölkəmiz ən güclü hava hücumundan müdafiə sistemə malik ölkələrin siyahısında ilk onluğa düşə bilərdi. Müharibə apara biləcəyi ölkələri nəzərə alsaq, Azərbaycanın kifayət qədər güclü hava hücumundan müdafiə sistemləri var və hava məkanını ən yaxşı qoruyan ölkələrdən biridir”.

□ **Nigar HƏSƏNLİ,**
“Yeni Müsavat”

Hitleri yıxan Lend-Liz Ukraynaya niyə yaramadı?

Ekspert: "ABŞ və Qərbin silah-sursat yardımına arxalanması Ukrayna üçün fəlakətli oldu"

Rusiyanın Ukraynaya hərbi müdaxiləyə başlamasından təxminən 2 ay yarım sonra - 9 may 2022-ci ildə tarixi bir hadisə baş verdi: ABŞ prezidenti Co Bayden İkinci Dünya müharibəsindən sonra ilk dəfə Ukrayna üçün Lend-Liz müqaviləsini imzaladı. Qanun qüvvəyə minsə də, proqram işə salınmadı.

Ukraynanın ABŞ-dəki keçmiş səfiri Valeri Çalı da qeyd edib ki, ABŞ-ın 2024-cü il üçün müdafiə büdcəsi layihəsində Lend-Liz müddətinin uzadılmasına dair düzəliş var, ona görə də bu mexanizmin başa çatması barədə danışmaq hələ tezdir. Bundan əlavə, onun fikrincə, Rusiya Federasiyasının Ukraynaya tammiqyaslı müdaxiləsinin ilk aylarında Lend-Liz müqaviləsinin imzalanması daha çox Kremlə siqnal idi, nəinki "ehtiyat variantı".

Eyni zamanda diplomat iddia edir ki, Lend-Liz vasitəsi ilə verilən silahlara görə mütləq pul ödəməli deyilsiniz.

Bəs vaxtilə Adolf Hitlerin küreyini yerə gətirmiş bu proqram niyə işə düşmədi? Əsas engel nə oldu, nüvə təhlükəsi, yoxsa başqa səbəb?

Keçmiş maliyyə naziri, iqtisadçı ekspert Fikrət Yusifov "Yeni Müsavat"a deyib ki, yardımla müharibə aparmaq uğursuz işdir: "Ukrayna müharibəsinin gedişatı da göstərdi ki, daxili silah-sursat ehtiyatı olmadan müharibə aparmaq məğlubiyyətə aparır. ABŞ və kollektiv Qərb Ukraynanın bu müharibədə qalib olmasını istəyirdilərsə, müasir silahları zamanında Ukrayna tərəfinə verməli idi. Bəli, 2022-ci ilin mayında ABŞ prezidenti Co Bayden İkinci Dünya müharibəsindən sonra ilk dəfə Ukrayna üçün Lend-Liz müqaviləsini imzaladı. Qanun qüvvəyə mindi, amma proqramı işə salıb Ukraynaya silah-sursat göndərmədilər. Həmin zaman müharibə 3 aya yaxın idi ki, gedirdi. O zaman müasir silahlar gücünə nəticələr əldə oluna bilərdi. Lend-Liz müqaviləsi üzrə proqramı işə salmadılar, müasir silahları vermədilər. Daha doğrusu, vermək istəmədilər. Rusiya qarşısında duruş gətirmək üçün Ukraynaya göstərilən yardımlar çox azdır. Rusiya Donald Trampin prezident kürsüsünə oturana qədər maksimum çox Ukrayna torpağını işğal etməyə çalışır. Tramp prezident kürsüsünə oturandan sonra masaya artıq işğal edilmiş Ukrayna torpaqlarının Rusiyanın nəzarətində qalması şərti ilə sülh planı yatırılacaq".

Fikrət Yusifov deyir ki, ABŞ Ukraynanın bu müharibədə qalib çıxmasını istəmir: "Müharibənin əvvəlində Ukraynaya verilmiş gereken uzaqıvuran raketləri 4 il sonra verdi. Həmin raketlər Kursk və digər Rusiya şəhərlərinə atıldı. Rusiya da "Oreşnik" adlı müasir silahla cavab verdi. ABŞ və kollektiv Qərb yardımını müasir silahlarla etməlidir. Amma etmirlər. Qərb çox ehtiyatla davranır. Rusiya bu gün daha kimse ilə hesablaşmır və istədiyi, özünün istehsalı olan silahı tətbiq edə bilir. Ukraynada isə daxilə o cür silahlar yoxdur. ABŞ-da isə var. Həmin silahları Ukraynaya vermirlər. Lend-Liz müqaviləsi üzrə proqramın işə salınmaması da buna sübutdur".

Fikrət Yusifov deyib ki, yaxın 50 ildə Ukraynanı çox ciddi demoqrafik problemlər gözləyir: "Sovetlər İttifaqı dağılanda olan Ukrayna əhalisinin tam yarısı bu gün yoxdur. Müharibəyə gənclər getməlidir. Onlar isə ya müharibədə şikəst olub, həyatını itirib, ya da mühacirətdədir. Ukrayna çox acınacaqlı duruma yuvarlanıb. ABŞ və Qərbin silah-sursat yardımına arxalanıb müharibəyə girmələri Ukrayna üçün hər mənada fəlakətli oldu".

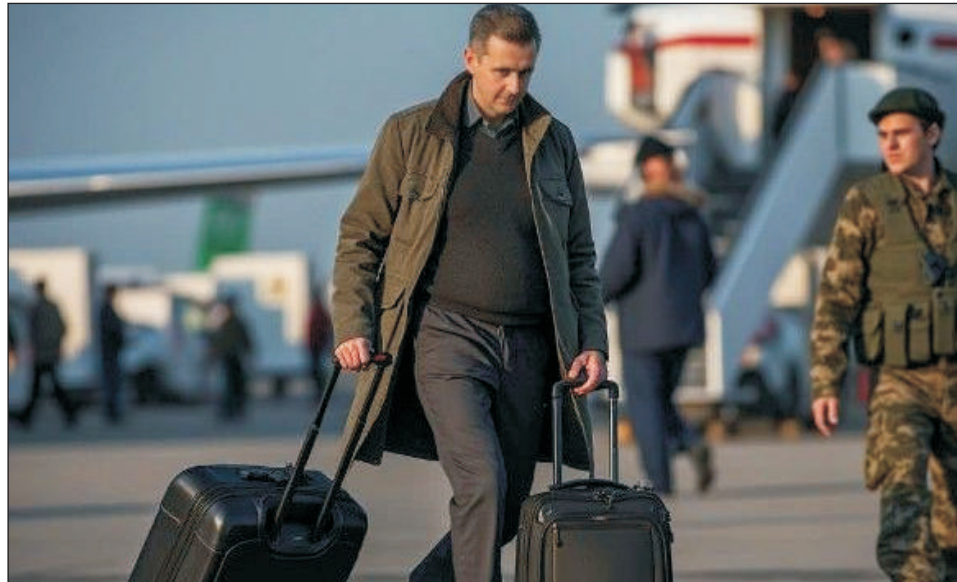
■ **E.MƏMMƏDƏLİYEV,**
Musavat.com

Suriyada baş verən hadisələr və Bəşər Əsəd rejiminin devrilməsi hazırda dünyanın əsas gündəmində olan hadisədir. Azərbaycanda da Suriyadakı hadisələrə fərqli baxış bucağı müşahidə edilməkdədir. Bu da daha çox sünni-şiə məzhəbi ilə bağlıdır.

Ölkə əhalisinin çoxluğunun şiə olduğunu nəzərə alsaq, hakimiyyətdən devrilən Bəşər Əsəddən sonra Suriya xalqı barədə cəmiyyətimiz daxilində yaranan narahatlıq başadüşüləndir. Belə fikirlər var ki, yeni-yeni güclər Suriyada nüfuz qazanmaq eşqinə düşəcəklər, nəticədə bu gün ölkə əgər 4-5 nüfuz dairəsinin marağında idisə, savaş dairəsinə çevrilmişdisə, indi bu say artacaq və faktiki Suriyanın suverenliyinə ciddi təhlükə yaranacaq. 71 illik BAAS Partiyasının və 54 illik Əsəd ailəsinin idarəçiliyindən qurtulan Suriya xalqının gələcəyini daha parlaq görənlər də az deyil.

AĞ Partiya başqanı Tural Abbasliyə görə, Suriyanın gələcəyi barədə indidən danışmaq tezdir: "Suriyadakı hadisələr düşünürəm ki, regionumuz, əsasən də Türkiyəmiz üçün ilkin görünən odur ki, müsbət gelişmələrdir. Təbii ki, Türkiyə üçün yaxşı olan bizim üçün də yaxşıdır. Artıq illərdir ki, Suriya xalqını əsarətdə saxlayan, zülmə məruz qoyan bir sülalədən xalq canını qurtardı. Düzdür, bundan sonrakı mərhələ ilə bağlı xeyli sayda suallar meydana çıxıb. Düşünürəm ki, Suriyada əsas məsələlər bundan sonra başlayacaq. Bildiyiniz kimi, orada hələ də PKK-nın ad dəyişdirilmiş formaları fəaliyyət göstərir. Böyük ərazilərə, neft buruqlarına nəzarət edirlər. Yeni qurula biləcək Suriya hökumətinin birinci işi o məsələləri həll etməkdir. Türkiyənin burada rolu, Amerikada növbəti dəfə hakimiyyətə qayıdan Donald Trampin məsələlərə yanaşması necə olacaq, Rusiya-İran bu məsələlərə necə yanaşacaq, düşünürəm ki, bu sualların cavabını bilmək üçün qarşıdakı zamanı gözləmək lazım gələcək. Amma ümumən istər Hələbin azad olunması, istərsə də Menbicin azad olunması Türkiyənin sərhədlərinin təhlükəsizliyinin təmin olunması baxımından müsbət dəyərləndirilməlidir. İnşallah, düşündüyümüz kimi olsa, Türkiyənin regionda nüfuz dairəsi artacaq. Artıq Suriya Türkiyə üçün təhdid olmayacaq".

YAP-çı deputat Vüqar İsgəndərov çox arzu edir ki, artıq Suriyada günahsız insanların, məsum körpələrin həyatlarını günahsız yerə itirməsi dayansın: "Uzun illərdir ki, bu ölkədə sabitlik yoxdur. Müxtəlif qruplaşmalar, hətta kiçik tayfalar da bölünən qruplar var idi ki, əyalətlərdə bir-biri ilə mübarizə aparırdı. Uzun illər Əsəd rejimi bu ölkə-

Putinə sığınan Əsədə Bakıdan fərqli reaksiyalar

Ekspertlərə görə, Suriyanın gələcəyi barədə indidən danışmaq tezdir; Türkiyə üçün daha təhdid olmayacaq, amma...

də hakimiyyətdə idi. Son günlərə qədər ölkənin bir hissəsinə nəzarət edirdi. Artıq Suriya müxalifəti digər qüvvələrin də köməyi ilə ölkənin xeyli hissəsində hakimiyyəti əllərinə keçirib. Təbii ki, uzun müddətdir Suriya böyük güclərin bir növ poliqonuna çevrilmişdi. Türkiyədə 4 milyondan artıq Suriyalı qaçqın yaşayır. Ən çətin vaxtlarda hamı Suriyanı qoyub qaçan zaman Türkiyə oradakı qaçqınlara humanitar qapılarını açdı və onlara dəstək verdi. Bu günə qədər Türkiyə çətinliklə də olsa həmin insanlara öz ərazisində yaşaması üçün şərait yaradır. Təbii olaraq 4 milyondan artıq insanın bu ölkədə yerləşməsi həmin ölkə üçün bir çox çətinliklər törədir. Buna baxmayaraq, Türkiyə bu məsələnin də öhdəsindən layiqincə gələ bildi. Hazırda müxalifətin lideri sayılan şəxs ölkənin keçid hökumətinin qurulacağını və bunun təxminən il yarım davam edəcəyini bildirir. O, radikal İslamın olmayacağını və ölkədə demokratik üsul-idarə qurulacağını, insanların fundamental hüquqlarının qorunacağını söyləyir. Qarşıda Suriyanı çətin günlər gözləyir. Amma arzumuz bu ölkədə sabitliyin olmasıdır".

YAP-çı deputat Elman Nəsirov isə hesab edir ki, Bəşər Əsədin əslində son 13 ildə hakimiyyətdə qalması möcüzə idi: "Çünki 2011-ci ildən "Ərəb baharı" başladı, bir çox ərəb ölkələrində ciddi siyasi kataklizmlər yaşandı. Onların episentridə olan ölkələrdən biri məhz Suriya idi. İndi bu ölkədə çox mürekkəb vəziyyətdir. ABŞ-ın yeni Prezi-

denti Tramp deyib ki, Suriyada baş verən hadisələrin ABŞ-a dəxli yoxdur, bu, onların öz müharibələridir. Sanki ABŞ kimi fəvqəldövlət kənar müşahidəçi statusunda prosesləri izləyəcək. Rusiyanın da proseslərdə xüsusi təsir imkanlarının olmadığı faktı diqqətdən yayınmır. Çünki Rusiyanın başı Ukrayna ilə müharibəyə qarşıb. Moskva üçün strateji istiqamət budur. İran da Suriyada mövqeləri kifayət qədər zəifləmiş tərəf kimi çıxış edir. Prosesdə qardaş Türkiyə dövlətinin mövqeləri daha güclü təsir bağışlayır. O da Astana formatının iştirakçısıdır. Türkiyənin əvvəldən Suriya hakimiyyəti ilə ciddi problemləri olub. Bəşər Əsəd prezident Ərdoğanla görüşlərdən, təmaslardan belə imtina edib. Nəzərə alsaq ki, təxminən 4 milyona qədər Suriyalı məhz Türkiyədə özünə sığınacaq tapıb. Onların Suriyaya geri qaytarılması məsələsi aktuallaşa bilər. Bu, Türkiyənin böyük bir yükəndən azad olması deməkdir. Eyni zamanda PKK-nın əsas qanadlarından biri olan YPG də məhz Suriyanın şimalında məskunlaşıb və hər zaman Türkiyə üçün təhlükə mənbəyi kimi çıxış edirdi. Bütün bu realiaqlar fonunda Türkiyənin üzleşdiyi problemlərin həlli üçün daha münasib vəziyyət yaranıb, münbit şərait formalaşıb. Qardaş dövlət onun siyasi, hərbi rəhbərliyi, yəqin ki, reallaşmış yeni realiaqlardan maksimum Türkiyənin təhlükəsizlik maraqları üçün istifadə edəcək".

Ədalət Partiyasının sədr müavini, siyasi şərhçi Elxan Şükürlünün bu hadisələr barədə öz Facebook profilində paylaşdığı status xüsusi diqqət çəkir: "Qədim rəvayət və hədislərdə İslam ümməti üçün ən böyük və ən son fitnənin də məhz indiki Suriya torpaqlarında çıxacağı, Zühurun və Qüdsün işğaldan azad edilməsi prosesinin isə bundan sonra baş verəcəyi vəd olunur. Hazırda Suriya ərazisində yaşananlar bütün əlamətləri ilə o böyük və son fitnə dövrünə qədəm qoyduğumuzu göstərir. Hər kəs - dost da, düşmən də "İslamçı" libasındadır və "Allahu-əkbər" hayqırır! İslam düşmənlərinin əsas məqsədi son illər sürətlə yaxınlaşan Türkiyə və İranı - Qəzza sınağından qismən üzünə çıxma bilməmiş bu iki müsəlman dövlətini Suriyada yenidən baş-başa gətirmək, toqquşdurmaq və beləcə, sünni-şiə ziddiyyətini körükləməklə İslam vəhdətinin qarşısını almağa, Qüds uğrunda mübarizəni zəiflətməyə və İsraili xilas etməyə nail olmaqdır! Qərb də, İsrail də çox yaxşı bilir ki, Türkiyə və İranın Suriyada əməkdaşlığı İslamda vəhdətə aparan və Qüdsü xilas edən yeganə yoldur!"

Ən böyük fitnənin fitilinin çəkildiyi və körükləndiyi belə bir zamanda daha təmkinli və ehtiyatlı davranmalı, sosial şəbəkələr üzərindən dartıldığıımız məzhəb qarşıdurmasından yayınmağı, təfriqəçi informasiyaların tələsinə düşməməyi bacarmalıyıq. Çünki budəfəki fitnə atəşinin yalnız Suriya və İraqı deyil, bütün İslam coğrafiyasını əhatə etməsi planlaşdırılır".

■ **Cavansir ABBASLI,**
"Yeni Müsavat"

Neft bazarı üçün təhdid bahalaşacaq, yoxsa...

İqtisadiyyatını daha çox neft ixracı ilə
bəhrələndirən ölkələrə fürsət - iqtisadçı təhlili

Suriyada hakimiyyət dəyişikliyi neft bazarına ciddi təsir edə bilər. Mütəxəssislər qeyd edir ki, İran, Rusiya, Türkiyə və ABŞ-ın maraqları Suriya böhranında əsas rol oynayır. Suriyanın Deyr əz-Zor kimi bölgələri zəngin neft yataqlarına malikdir. Hazırda bu ərazilər əsasən ABŞ-ın dəstək verdiyi PKK/YPG-nin nəzarətindədir. Rejim devrilməsindən sonra yeni güclər bu yataqlar üzərində nəzarəti ələ keçirəcək ki, bu da hasilat və tədarükdə dəyişikliklərə səbəb olacaq. O da qeyd edilir ki, Əsəd rejiminin devrilməsi İranın regiondakı təsirini zəiflədə və Səudiyyə Ərəbistanı ilə Türkiyənin enerji strategiyalarını gücləndirə bilər. Bu, neft qiymətlərində qısamüddətli qeyri-sabitlik yarada bilər. Suriyada sabitliyin pozulması neft təklifində qeyri-müəyyənliklər yarada bilər. Əksər ekspertlər hesab edir ki, təklifdə mümkün artım və ya azalma qiymətlərin 50-90 dollar arasında dəyişməsinə səbəb ola bilər. Bu, həm də OPEC+ ölkələrinin strategiyasına bağlıdır. Suriyadakı siyasi dəyişikliklər neft bazarına birbaşa və dolaylı yollarla təsir edərək qiymət dalğalanmalarına səbəb ola bilər. Ancaq bu təsirlər həmçinin regiondakı böyük güclərin reaksiyasından və enerji siyasətindən asılı olacaq.

Yeri gəlmişkən, İran İslam Respublikasının milli valyutası rial (tümən) Suriyada Bəşər Əsədin çöküşü xəbəri ardından qara bazardakı devalvasiyasını daha da kəskinləşdirib, yeni tarixi antirekord səviyyəyə baş vurub. İranın qara bazarlarında fəaliyyətdə olan Telegram kanallarının xəbərinə görə, 1 ABŞ dollarının satış qiyməti günorta saatlarında 722 000 rial təşkil edib. Hətta bəzi yerlərdə milli pul dollara nisbətə 760 000 tümənə yüksəlib.

ABŞ-ın CSIS təşkilatının eksperti Frank Verastro deyib ki, Bəşər Əsədin Suriyada devrilməsi neft bazarına təsir edə bilər, xüsusilə İran və Rusiya ilə əlaqəli neft tədarük zəncirlərinə təsir göstərərək regional qeyri-sabitliyə səbəb ola bilər. O, bu cür dəyişikliklərin Yaxın Şərqdəki enerji təhlükəsizliyini poza biləcəyini vurğulayıb: "Əsədin

devrilməsi, həmçinin ABŞ, Türkiyə və digər güclərin Suriyadakı rolu ilə bağlı yeni geosiyasi gərginliklərə səbəb ola bilər ki, bu da dünya neft bazarını qeyri-müəyyənləşdirə bilər".

Hindistanın "Ekonomik Tayms" nəşri də yazıb ki, Bəşər Əsədin devrilməsi İslam dünyasında Hindistana zərbə olacaq: "Suriyada Əsəd rejiminin süqutu və ekstremist qüvvələrin güclənməsi İslam dünyasında Hindistana zərbədir. Əsədin rəhbərliyi altında olan Suriya, İOT də daxil olmaqla, Hindistanın Kəşmirə bağlı mövqeyini ardıcıl olaraq dəstəkləyib. Suriya Pakistanla məhdud əlaqələr saxladı və çoxtərəfli platformalar da daxil olmaqla, Hindistanla daha sıx siyasi əlaqələri inkişaf etdirdi. İslamabad Kəşmir məsələsində Əsədin dövründə Suriyadan kifayət qədər dəstək almadı.

Bu dəyişiklik Hindistanın terrorla mübarizə tərəfdaşlığına təhdiddir". Bütün bu proseslər neft bazarında qiymətlərə necə təsir edəcək? Azərbaycan üçün nə kimi təsirləri ola bilər?

İqtisadçı Eldəniz Əmirov mövzu ilə bağlı "Yeni Müsavat"a fikirlərini bölüşüb: "Suriyada hakimiyyətin devrilməsi həm Türkiyə, həm ABŞ, həm də digər ərəb ölkələri üçün iqtisadi və geosiyasətin digər aspektləri baxımından əlverişli bir mühit yaradıb. Bu dəyişikliyin ən böyük mənfi təsiri isə İrana yönələcək. Çünki Suriya və İran əvvəlki dövrlərdə müəyyən məsələlərdə qeyri-rəsmi də olsa mütəfiqlik mövqeyi nümayiş etdirirdilər. İrana qarşı tətbiq edilən sanksiyaların mənfi təsirinin azaldılmasında Suriyanın mühüm rolu var. Buna görə də Suriya səbəbindən İranın neft ixracı ilə bağlı bəzi rəqəmlər o qədər də dəqiq deyildi. Hazırda isə Suriyada olan bu dəyişiklik İranın enerji sektoruna mənfi təsir göstərəcək və sanksiyalar məngənəsində sıxılması üçün şərait yaradacaq.

O ki qaldı neft qiymətlərinə, uzunmüddətli dövrdə neft qiymətlərinə bu hadisənin ciddi təsir göstərəcəyini düşünürəm. Sadəcə, qısamüddətli dövr üçün müəyyən dalğalanmalar baş verə bilər. Müəyyən qədər neft qiymətlərində artım müşahidə oluna bilər, ancaq bu artım bazanın təklif və tələbinə uyğun olaraq yenidən sabitləşəcək".

İqtisadçı əlavə edib ki, Suriyada hakimiyyət dəyişikliyi Türkiyə üçün müsbət nəticələrlə yadda qala bilər: "İran faktiki olaraq Suriya bazarını boşaltmağa məcbur olacaq. Suriyada İranın mövcud investisiyalarının zəifləməsi və yeni hökumətin Qərbin təsiri ilə hərəkət etməsi Türkiyə və Qərb ölkələrinin Suriyada investisiya həcmələrinin artmasına və iqtisadi aktivliyinin yüksəlməsinə gətirib çıxaracaq. Bu da Türkiyənin enerji strategiyasını gücləndirəcək. İranın təsirinin azalması və iqtisadi zəifləməsi Türkiyənin daha güclü mövqe qazanmasına şərait yaradacaq. Uzunmüddətli dövrdə neft qiymətlərinə ciddi təsir gözlənilməsə də, qısamüddətli artım mümkündür.

Suriyada hakimiyyət dəyişikliyinə valyuta bazarına da bu uzunmüddətli təsiri olmayacaq. Qısa dövr ərzində neftin qiymətlərinin artması neft ixracından öz iqtisadiyyatını daha çox bəhrələndirən ölkələr üçün fürsət olacaq ki, daha çox neft gəliri əldə edə bilsinlər. Bu da müvəqqəti xarakter daşıyacaq.

Azərbaycana isə bu prosesin hər hansı mənfi təsiri yoxdur. Əksinə, Türkiyə kimi tərəfdaşının mənafeyinə uyğun proseslərin davam etməsi Azərbaycan üçün daha əlverişli məqam yaradır. Bu proseslərin böyük ölçüdə Azərbaycanın iqtisadiyyatına mənfi, ya da müsbət təsiri gözlənilmir.

Qeyd edək ki, ICE London qitələrarası birjasında keçirilən ticarət əməliyyatlarının gedişində "Brent" neftinin ixracına dair 2025-ci ilin fevral müqaviləsinin dəyəri 0,40 dollar və ya 0,56% artaraq 1 barelə görə 71.52 ABŞ dolları təşkil edib. Nyu-Yorkun NYMEX əmtəe birjasında bu ilin yanvar ayında ixrac etməklə WTI ("West Texas Intermediate") markalı neftin 1 barelinin qiyməti də 0,43 dollar və ya 0,56% artaraq 1 barelə görə 67.63 ABŞ dolları olub.

☐ **Afaq MİRƏYİQ,**
Musavat.com

İxracdan əldə olunan 35,7 milyon manat ölkəyə geri qaytarıldı

Xəbər verildiyi kimi, xarici ölkələrə müxtəlif növ məhsulları ixrac edən bəzi sahibkarlıq subyektlərinin müvafiq valyutada olan pul vəsaitlərini Azərbaycan Respublikasına qaytarmamaları ilə bağlı Dövlət Gömrük Komitəsindən daxil olmuş məlumatlar əsasında prokurorluq orqanlarında cinayət işləri başlanaraq ibtidai istintaq aparılır.

Baş Prokurorluğun mətbuat xidmətindən bildirilib ki, hazırkı vaxtadək həyata keçirilən istintaq tədbirləri nəticəsində Sumqayıt və Gəncə şəhər, Abşeron, Quba, Xaçmaz, Sabirabad, İsmayilli, Göyçay, Şəmkir, Qazax, Tərtər rayon prokurorluqları, habelə Naxçıvan Muxtar Respublikası Prokurorluğunda istintaqı aparılan cinayət işləri üzrə xarici ölkələrə ixrac edilmiş kənd təsərrüfatı məhsullarının alqı-satqısından əldə olunan 21 milyon ABŞ dollarından artıq (müvafiq dövrün məzənnəsi ilə 35,7 milyon manatdan artıq) məbləğdə pul vəsaitinin ölkəmizdə müvəkkil edilmiş bank hesabına qaytarılması təmin edilib.

Prokurorluq orqanları tərəfindən bu kateqoriya cinayət işləri üzrə, yeni müxtəlif şəxslər tərəfindən mal və məhsulların ixracı nəticəsində əldə edilən pul vəsaitlərinin ölkəmizdə müvəkkil bank hesablarına qaytarılması istiqamətində zəruri prosessual tədbirlərin icrası davam etdirilir.

Altı qurum cərimələmə bilər

Mərkəzi Bank Gəncə şəhərində yerləşən 6 qurumda nöqsanlar aşkarlayıb.

Məlumatla görə, qurumlar barəsində protokol tərtib edilib. "Gəncə-Mənzil-Tikinti" ASC, "Gəncə-Aqrotexnika" ASC, "Gəncə Tikinti və Quraşdırma" ASC, "Gəncə Çörək" ASC, "Gəncə Kənd Nəqliyyatı" ASC, "Gəncə Avtomobil Zavodu" ASC barəsində İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 548.2-ci (Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankının fəaliyyətinin həyata keçirilməsi üçün zəruri olan məlumatların həmin orqanın tələbi ilə maliyyə bazarlarında nəzarət edilən subyekt və emitent tərəfindən təqdim edilməməsinə və ya təhrif olunmuş məlumatın verilməsinə görə) maddəsi ilə inzibati protokol tərtib olunub.

İşlərə Gəncə Şəhər Məhkəməsində baxılacaq.

Qeyd edək ki, sözügedən maddə üzrə hüquqi şəxslər min beş yüz manatdan iki min manatadək məbləğdə cərimə edilir.

ABŞ-ın Rusiyanın "Qazprombank"ına qarşı sanksiyalarının qüvvəyə minməsinə az qalıb. Dekabrın 20-dən etibarən bankla maliyyə əməliyyatları icra edən bütün tərəflər ABŞ-ın qara siyahısına salınacaq.

"Qazprombank"a qarşı sanksiyalardan təsirlənəcək tərəflər ABŞ-ın mövqeyində dəyişikliyə nail olmağa çalışırlar. Bura həm Rusiyadan boru qazı alan Avropa ölkələri, həm də Türkiyə aiddir. "Bloomberg"-in məlumatına görə, hazırda Avropa Birliyi (AB) ölkələri ABŞ-ı "Qazprombank"a qarşı sanksiyaları yumşaltmağa inandırmağa çalışır.

Bildirilir ki, AB ölkələri "Qazprombank"a qarşı sanksiyaların "bölgədə təchizat təhlükəsizliyinə təhdid yarada biləcəyindən" narahatdır. Buna görə də onlar çıxış yolları axtarırlar. Avropa ölkələri xüsusilə "Qazprombank"-ın Lüksem-

ABŞ-la Avropa arasında "Qazprombank" qalmaqalı

"Qoca qitə" Rusiyaya qarşı yumşalır?

verilir" sxemini pozdu. İndi hamı dekabrın 20-ni gözləyir.

Rusiyadan boru qazı iki marşrutla Avropaya gedir. Bunlardan birincisi Ukrayna üzərindən gedən kəmərdir. Bu kəmərlə ildə 15 milyard kubmetr qaz nəql

dir. Bunların 3-nün həll olduğunu desə də, Siyarto həll yolunu açıqlamayıb. Onun sözlərindən belə aydın olur ki, qazın dəyərini ödənişi ilə bağlı problemi həll edə bilməyiblər.

Rusiyadan böyük həcmdə qaz alan Türkiyə də

mələrinin dayanması demək olacaq. Məsələ burasındadır ki, LNG-dən fərqli olaraq, boru kəməri qazı Rusiya büdcəsinin gəlir hissəsi üçün vacibdir. Ukraynada müharibə başladıqdan sonra Avropaya tədarükün 130 milyard kubmetr azalması ilə

100 milyard həddini keçməyərək 95,1 milyard rubl təşkil etdi. Bəzi analitiklər keçən il təxminən eyni nəticəni proqnozlaşdırmışdılar. Lakin proqnozlardan fərqli olaraq, zərər əvvəlki antirekorddan 6 dəfə çox oldu.

Avropaya ixrac həcmi azalması ilə yanaşı 2023-cü ildə qiymətlərin də kəskin düşməsi nəticəsində "Qazprom"-un əsas biznesi - qaz ticarəti şirkətə 1,2 trilyon rubl zərər gətirib.

Beləliklə, ABŞ sanksiyalarından əsas zərərçəkən tərəf olacaq Rusiya da çıxış yolları axtarmaqdadır. İlk addım olaraq Rusiya prezidenti 2022-ci ildəki fərmanına dəyişiklik edərək, ödəniş proseduru dəyişdi. Beləliklə, o, Rusiya qaz ixracatçılarına xarici şirkətlər tərəfindən qazın ödənişi ilə bağlı öhdəliklərində onlara qarşı əks iddiaları nəzərə almağa icazə verdi. Bundan əlavə, onun fərmanı üçüncü şəxslərin ödəniş prosesində iştirakına icazə verir.

Yeni fərman "Qazprombank"a qaz ödənişləri üçün müvəkkil bank statusunu verir, lakin ona qarşı sanksiyalar aradan qaldırılana qədər C tipli xüsusi hesablar vasitəsilə ödənişləri dayandırır. Kredit təşkilatı Rusiya tədarükçüləri üçün xarici alıcılar üçün vergi güzəştleri o qədər böyükdür ki, dövlət bundan heç nə qazanmır. Hətta LNG üçün ixrac rüsumu Vergi Məcəlləsində yoxdur.

Sonuncu dəfə dövlət "Qazprom"-dan 2022-ci ildə pul qazana bilib. Həmin il Ukraynada müharibənin başlanması ilə bağlı Avropada qaz qiymətləri 1000 dollardan yuxarı, bəzi hallarda isə 3 min dollara qədər yüksəlib. Nəticədə, 2022-ci il "Qazprom" tarixində ən gəlirli il olub, şirkət ayda 25 milyard rubl əlavə vergi ödəyib. Vergi yükü nəticəsində şirkət 2023-cü ildə rekord xalis itkiylə üzleşib. Belə ki, Rusiya nəhənginin 2023-cü il üçün xalis zərəri 629,1 milyard rubl təşkil edib. Şirkət 1998-ci ildən, milli mühasibat hesabatlığı üzrə ilk dəfə hesabat dərc etdikdən sonra heç vaxt belə nəticə əldə etməmişdi. Hətta böhran olan 1999-cu ildə səhmdarlara dəyən zərər

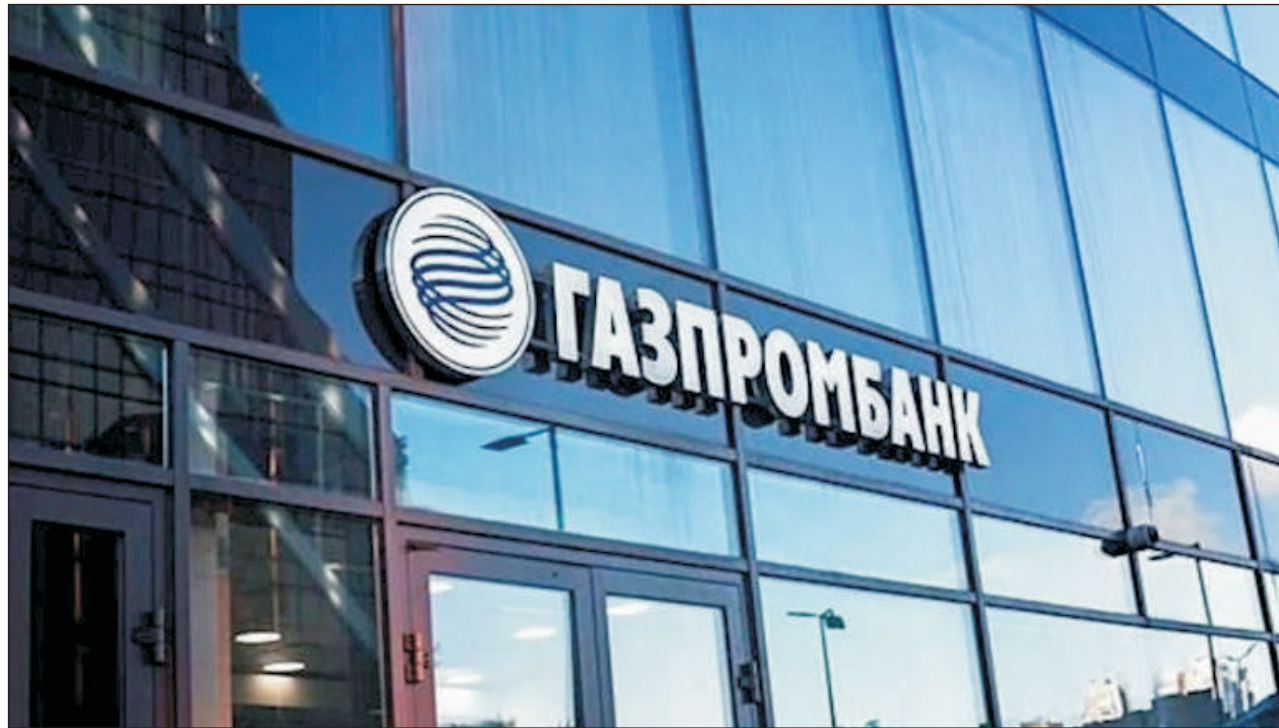
cək, Rusiya şirkəti isə avropalı alıcının adından qaz tədarükünün ödənişi kimi Mərkəzi Bankın rəsmi məzənnəsinə uyğun olaraq analoji məbləğdə "Qazprombank"a rubl verəcək. Beləliklə, bu valyuta əməliyyatları hətta valyuta Rusiyaya daxil olmadan da həyata keçiriləcək.

Bu sxemin əsas mənfəi tərəfi odur ki, amerikalılar "Qazprombank"-la əməkdaşlıq edəcək bu vasitəçiləri tapıb onları da sanksiyalar siyahısına əlavə edə bilərlər. Həmsöhbət qeyd edir ki, bu vasitəçilər Avropa şirkətləri üçün zərərli olacaq və onlar yeni vasitəçi axtarmalı olacaqlar.

Digər tərəfdən, vasitəçilərin olması həmişə əlavə xərclər deməkdir və bunu kimin ödəyəcəyi hələ belli deyil.

Onu da qeyd edək ki, dekabrın 31-dən etibarən Ukrayna öz ərazisindən Rusiya qazının nəqlini dayandıracaq. Avropa artıq bu qərarla razılaşıb və bu marşrutla qaz alan əsas ölkələrdən biri olan Avstriya bu alışı dayandırıb. Bu baxımdan, 15 milyard kubmetrlik ixrac həcmindən Rusiya onsuz da məhrum olacaq. Lakin problemli məsələ Türk axını ilə qaz alan ölkələrdədir. Xüsusilə Türkiyənin başqa mənbələrdən Rusiya qazını əvəz etmək imkanı yoxdur. Doğrudur, "Qazprom"-la ödəniş imkanının əldən çıxması Türkiyənin, yaxud Macarıstan və Serbiyanın Rusiyadan qaz alışı dərhal dayandırmasına səbəb olmayacaqdır. Onlar ödəniş üçün başqa yollar tapana qədər Rusiyanın nəqli dayandırmayacağı aydın məsələdir. Dolayısı ilə ödəniş imkanları tapılana qədər Rusiya məcburdur ki, qaz nəqlini davam etdirdirsin. Necə dəyərlər, nisyə də olsa, qazını satmaq Rusiya üçün heç satmamaqdan daha yaxşıdır.

Bundan əlavə, ABŞ-da yanvarın 20-dən Donald Trampın prezidentlik dövrü başlayır. O, xüsusilə Macarıstanın baş naziri Viktor Orbanla yaxşı münasibətlərdədir. Bu baxımdan, "Qazprombank"-la bağlı sanksiya qərarına yenidən baxılması ehtimalı yüksəkdir.

burqdakı "törəmə şirkəti" vasitəsilə ödənişlərə istisna tətbiq olunması ehtimalını müzakirə edirlər.

Qeyd edək ki, Rusiyadan boru qazı alan bütün ölkələr ödənişi "Qazprombank" vasitəsilə həyata keçirirlər. Buna səbəb Vladimir Putinin 31 mart 2022-ci il tarixli 172 nömrəli "Xarici alıcılar tərəfindən Rusiya təbii qaz tədarükçüləri qarşısında öhdəliklərin yerinə yetirilməsinin xüsusi qaydası haqqında" fərmanıdır. Fərmana əsasən Rusiyadan qaz alan Avropa ölkələri ödənişi yalnız "Qazprombank"-da açılan xüsusi hesaba xarici valyutada ödəyirlər. Daha sonra "Qazprombank" hesablarıdakı vəsaitləri rubla çevirərək "Qazprom" şirkətinin hesabına köçürür.

Yeganə ödəniş imkanı olduğuna görə Avropa İttifaqı və Böyük Britaniya "Qazprombank"a qarşı sanksiyalar tətbiq etsələr də, ona enerji əməliyyatları üzrə ödənişlər etmək imkanı saxlayıblar. Birləşmiş Ştatların yeni məhdudiyyətləri "qadağan edilmiş olsa da, icazə

olunur. Bu 15 milyard kubmetrin 2 milyardı Moldovaya gedir. Kişinyov artıq tədarük olunan qaza görə 700 milyon dollardan çox pul ödəməkdən imtina etsə də, mavi yanacaq ilk olaraq Rusiyanın forpostu olan Dnestryanı bölgəsinə getdiyi üçün Moldovaya nəqli dayandırmır.

Ukrayna üzərindən gedən qazın qalanı - 13 milyard kubmetri Avstriya və İtaliya-yə yönəlir. Avstriya artıq Rusiya qazından tamamilə imtina edib.

Rusiyadan Avropaya qazın nəqlində ikinci marşrut Türk axını kəməridir. Bu kəmərlə ildə təxminən 13 milyard kubmetr qaz nəql olunur. Bunun 3,5 milyard kubmetri Rusiyanın Avropadakı dostlarından olan Serbiyaya çatır. Təxminən 6,5 milyard kubmetr isə Macarıstana ötürülür. Buna görə də Macarıstan ABŞ-dan öz ödənişləri üçün istisna almağa çalışır. Ölkənin xarici işlər naziri Peter Siyarto bildirib ki, "Qazprombank"a qarşı sanksiyalar Macarıstanın dörd istiqamətdə Rusiyaya ödənişlərinə problem yara-

ABŞ-ın qərarından ciddi zərər görə bilər. Rusiya Türkiyəyə ən böyük qaz tədarükçüsüdür; 2023-cü ildə Rusiyadan idxalın ölkənin ümumi qaz idxalında payı təxminən 42 faiz təşkil edib. Türkiyənin energetika naziri Alparslan Bayraktar bildirib ki, ölkəsi "Qazprombank"a qarşı sanksiyaları ləğv etmək üçün ABŞ-la danışıqlar aparır. Onun sözlərinə görə, qazın dəyərini ödənilməsi üçün banka qarşı sanksiyalarda istisna olunmalıdır: "İstisna edilməzsə, bu, Türkiyə üçün daha böyük bir problemə çevrilə bilər". O, İranla bağlı əvvəlki sanksiyaların ləğvini presedent kimi göstərib.

"Qazprombank"-ın ABŞ-ın qara siyahısına salınmasından zərər görəcək əsas tərəf, əlbəttə, Rusiyadır. Rusiyalı ekspertlərin hesablamalarına əsasən 2024-cü ildə qazın orta qiymətinin 1000 kubmetr üçün təxminən 400 dollar olacağını nəzərə almaqla, sanksiyanın "Qazprom"-u 10 milyard dollar gəlirdən məhrum edə bilər. Bu isə şirkətin Rusiya dövlət büdcəsinə ödə-

2023-cü ildə Azərbaycana təqribən Çin istehsalı olan 8 min avtomobil gətirilib. Əgər əvvəllər çoxluq Avropa və Amerika bazarına üz tuturdusa, artıq istiqamət Çinə doğru dəyişmək üzrədir. Çin istehsalı maşınların sərfəli qiymətə və hibrid və tam elektrikli mühərrikə sahib olmaları öz sözünü deyir. Lakin Çindən gətirilən avtomobillərə hələ də etibar etməyən sürücülər var. Ustalar bunun həm obyektiv, həm də subyektiv səbəblərinin olduğunu deyirlər (İTV).

Usta Elçin Abbasovun sözlərinə görə, Azərbaycanda çox az Çin şirkətinin diler

şəbəkəsi var: "Diler şəbəkəsinin olmaması halında avtomobilə hər hansı bir nasazlığı tapmaq çətinləşir".

Bundan başqa, digər avtomobillərə nisbətən Çin istehsalı maşınların ehtiyat hissələrini də tapmaq asan olmur.

Belədimi?

Mütəxəssislər deyir ki, Çin avtomobillərinin sahibləri əməliyyat zamanı 3 əsas problemə qarşılaşır - avtomobillərin korroziyaya meyli, asma və kardanla bağlı çətinliklər.

"Çin istehsalçıları korpusun tam sinklənmiş olduğunu iddia etsələr də, hələ də kor-

siv reagentlər istər-istəməz korpusun rənglənməsinin zədələnməsinə gətirib çıxarır və korroziya prosesini işə salır", - deyər, mütəxəssislər bildirir.

Digər mühüm problem kardan borusu ilə bağlıdır. Yumşaq metaldan hazırlanır deyər, tez deformasiyaya uğrayır, nəticədə müəyyən sürət aralığında titrəmə hiss edilir. Söhbət uğursuz olan və maşının nasazlığına səbəb olan mexanizm çarpazlarından gedir. Başqa bir çatışmazlıq kimi asqı problemi göstərilir. Mütəxəssislər deyir ki, 70 min kilometr və ya daha çox mə-

səbəb olan çatlar yaranır.

Çin avtomobillərinin əsas çatışmazlıqları sırasında aşağı və narahat oturma mövqeyi və düzgün düşünülmemiş ergonomikası sadalanır. Çin avtomobilini təkrar bazarda istənilən qiymətə satmaq çətin məsələdir. Bundan başqa, Çin avtomobillərinin çatışmazlıqları interfeysin və multimedia sistemlərinin incə tənzimlənməsi ilə bağlı problemlərdir. Çinlilər ideal multimedia sistemi yarada bilməyiblər. Eyni şey alətlər panelinin ekranına da aiddir - onun üzərində çoxlu müxtəlif simvollar

ri üçün mərkəzi anbarlar yoxdur. Ona görə də Çin avtomobillərinin sahibləri sifariş etdikləri ehtiyat hissələrini uzun müddət gözləmək məcburiyyətində qalır.

Ümumilikdə isə Çin avtomobil istehsalında inqilabi yeniliklərə imza atmaqdadır. Dünyada tanınan avtomobil istehsalçıları onilliklərlə bazarlarda tutduqları mövqeləri Çin avtomobil istehsalçılarına təhvil verməkdədirlər. Avtomobil alarkən ucuz qiymət, A sinfinə aid avtomobillərə xas komfort, qənaətcilliyi ilə seçilən Çin avtomobillərinin xeyri-

Çin maşınları Azərbaycanda dəbdən düşür? - fərqli rəylər

Daha çox narahatedici məqam bu ölkənin avtomobillərinin təkrar bazarda satılması ilə bağlıdır

roziyadan qaçmaq mümkün deyil. Temperaturun qəfil dəyişməsi və yollardakı aqres-

safe qət etdikdən sonra Çin avtomobillərinin asqısının vaxtından əvvəl aşınmasına

var ki, bu da məlumatı oxumağı çətinləşdirir. Çin istehsalçıların avtomobil hissələri

nə öz sözünü deyir.

□ E.MƏMMƏDƏLİYEV, "Yeni Məsəvat"

Partlayış səsləri ilə bağlı əhaliyə müraciət

Müdafiə Nazirliyi Seyfəli poliqonu ətrafında yayılan partlayış səsləri ilə bağlı əhaliyə müraciət edib.

Məsəvat.com xəbər verir ki, nazirliyin məlumatına görə, cari ilin hazırlıq planına uyğun olaraq, Quru Qoşunlarının bölmələri ilə Seyfəli poliqonunda döyüş atışlı taktiki təlim keçirilir.

"Təlim zamanı eşidilən partlayış səsləri ilə əlaqədar əhalini təşvişə düşməməyə çağırır və narahatlığa heç bir əsasın olmadığını diqqətə çatdırırıq".

Lombard şirkəti və onun vəzifəli şəxsi cərimə edildi

Azərbaycan Mərkəzi Bankı (AMB) tərəfindən "Güvenli" MMC və onun vəzifəli şəxsi inzibati məsuliyyətə cəlb edilib.

Bu barədə "APA-Economics" AMB-yə istinadən xəbər verir. Məlumatla görə, AMB tərəfindən aparılmış tematik yoxlama çərçivəsində cinayət yolu ilə əldə edilmiş əmlakın ləqəlləşdirilməsinə və terrorçuluğun maliyyələşdirilməsinə qarşı mübarizə haqqında qanunvericiliyin tələblərinin pozulması ilə əlaqədar İnzibati Xətlər Məcəlləsinin 598.1.2-ci maddəsinə əsasən lombard fəaliyyəti ilə məşğul olan "Güvenli" MMC və onun vəzifəli şəxsi Bakı şəhəri Nəsimi Rayon Məhkəməsi tərəfindən müvafiq olaraq 20 min manat və 2 min manat məbləğində cərimə edilib.

ADY qatarların hərəkət cədvəlinə dəyişiklik edir

"Azərbaycan Dəmir Yolları" QSC (ADY) bayram günləri ilə əlaqədar iş və istirahət günlərinin yerdəyişməsinə nəzərə alaraq qatarların hərəkət cədvəlinə dəyişikliklər edir.

Məsəvat.com səhmdar cəmiyyətdə istinadən xəbər verir ki, 28 və 29 dekabrda Abşeron dairəvi dəmir yolu xətti üzrə sürət elektrik və ekspres qatarları iş günlərinin qrafikinə uyğun hərəkətdə olacaq.

Məlumatla görə, 30 və 31 dekabr, həmçinin 1, 2, 3, 4 və 5 yanvar tarixlərində isə bu marşrut üzrə sürət elektrik qatarlarının hərəkəti qeyri-ış

günlərinin cədvəlinə əsasən təşkil ediləcək. Bu tarixlərdə ekspres qatar hərəkətdə olmayacaq.

Bildirilir ki, eyni zamanda

28 və 29 dekabr tarixlərindəki Bakı-Qəbələ və Qəbələ-Bakı reysləri hər iki istiqamət üzrə olmaqla 30 dekabr təyin edilir: "Bundan baş-

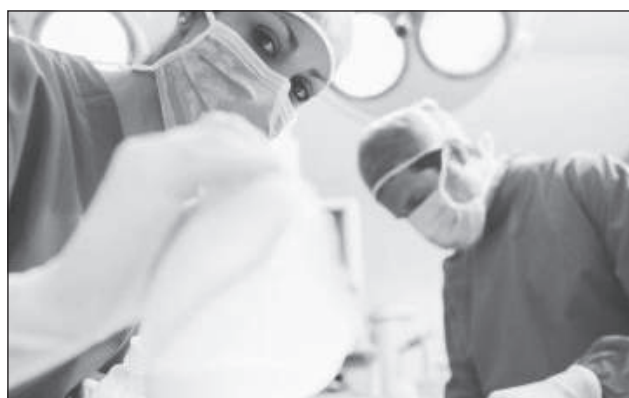
qa, 31 dekabrda Bakıdan Qəbələyə, 2 yanvarda isə əks istiqamətdə əlavə qatar hərəkətdə olacaq. Bayram günlərində tələbata uyğun olaraq Bakı-Ağstafa-Bakı marşrutu üzrə də əlavə qatarların təyini planlaşdırılır".

Həmçinin məlumatda deyilir ki, sənişinlər qatarların hərəkət cədvəli və biletlər haqqında əlavə məlumatları dəmiryol vağzallarının kassalarından, ADY-nin rəsmi saytı (www.ady.az), "ADY Mobile" mobil tətbiqindən, eləcə də 24/7 xidmət göstərən 1822 Əlaqə Mərkəzindən əldə edə bilərlər.

Plastik cərrahlara saxta yolla sertifikat verilməsi ilə bağlı araşdırma aparılır

Səhiyyə Nazirliyi plastik cərrahların ixtisaslarının dəyişdirilməsi və onlara sertifikatların verilməsi ilə bağlı xəbərlərə münasibət bildirib.

Səhiyyə Nazirliyindən APA-nın sorğusuna cavab olaraq deyilib ki, məsələ ilə bağlı nazirlik hüquq-mühafizə orqanları ilə birgə araş-

dırmalar aparır.

"Sonda istintaq orqanı tərəfindən aparılan araşdırmaların nəticəsi barədə ictimaiyyətə ətraflı məlumat verəcək", - nazirlikdən bildirilib.

Qeyd edək ki, ixtisasların dəyişdirilməsi və saxta sertifikatların verilməsi ilə bağlı xəbərlər yayılıb.

ÜSAVAT

Son səhifə

N 223 (8596) 10 dekabr 2024

De k a b r

Yatmadan önce naringi yemek olar?

Axşam saatlarında bəzən naringi yemek istəyi yaranır. Bu barədə championat.com yazır. Bəs bu meyvələri gecə yatmadan önce yemək olarmı? Bu suala rusiyalı gastroenteroloq Mariya Kombarova cavab verib. Mü-təxəssis əmin edir ki, naringiləri təkcə gündüz deyil, gecələr də yemək olar. Ancaq yadda saxlamaq lazımdır ki, hər hansı digər qidalar kimi meyvələr yatmadan iki saat əvvəl yeyilməlidir. Onun sözlərinə görə, naringi bağırsaqların, immunitetin, sinir sisteminin fəaliyyətinə müsbət təsir göstərən və müxtəlif xəstəliklərin riskini azaldan sağlamlıq üçün vacib olan vitaminlər, minerallar, lif və faydalı bitki birləşmələri ilə zəngindir.

Cizgi filmi 10 günə 500 milyon dollar gəlir gətirdi

"Moana 2" cizgi filminin dünya üzrə gəliri 500 milyon dolları keçib. Bu barədə championat.com məlumat yayıb. Məlumatla görə, bu məbləğə nail olmaq üçün cizgi filminə həftə yarım vaxt lazım olub. Onun premyerası noyabrın 27-də baş tutub. Layihənin büdcəsi 150 milyon dollardır. Analitiklər əmin-dirlər ki, cizgi filmi 2024-cü ilin ən çox gəlir gətirən filmlərindən birinə çevrilərək, 1 milyard dollardan çox pul toplayacaq. "Moana 2" əcdadlarından sirlə məsaj alan və on yaxın dostu ilə yeni səyahətə çıxan döyüşçü Moananın hekayəsini davam etdirir. Yolda qız yeni dostlar qazanır və bəd-xablarla tanış olur.

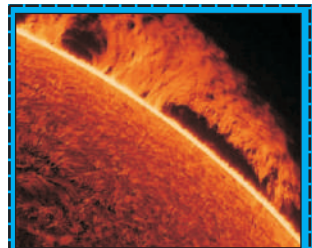
Kətan toxumunun orqanizmə faydaları

Kətan toxumunun faydalarından yararlanmaq üçün ediləcək ən yaxşı şey bu qida maddəsini yeməklərinizə daxil etməkdir. Müntəzəm olaraq istehlak edildikdə, kətan toxumu dərinizə də daxil olmaqla, vücudunuz üçün bir çox fayda verə bilər.

Kətan toxumlarında həzmi yaxşılaşdırmağa kömək edən "Omega-3" yağ turşuları, lif və lignanlar kimi faydalı birləşmələr var. Bu xüsusiyyəti ilə çəkiyə nəzarət etməyə və

Digər liflə zəngin qidalar-dan 800 dəfəyə qədər daha çox lignan ehtiva edən kətan toxumu güclü antioksidant mənbəyidir.

Günəşdə iki güclü partlayış baş verib

Son sutka ərzində Günəşdə iki güclü partlayış baş verib. Bu barədə TASS-a Günəş aktivliyinin moni-torinq mərkəzindən mə-lumat verilib. Məlumatla görə, Günəşdə ən yüksək də-rəcəli - X səviyyəli iki partlayış qeydə alınıb. Onlardan birincisi daha uzun müddət - 13 dəqiqə davam edib.

Məşhur cərrah açıqladı: istifadə etməyin...

Hər yaşda gənc gör-nən sığ, hamar və canlı dəriyə sahib olmaq hər kəsin arzusudur. Son illər-də sosial mediada bir çox gözəllik trendləri ortaya çıxır. Onlardan biri də kətan toxumu maskasıdır. Bu maska "təbii botoks in-yeksiyası" kimi təsvir edil-ir. Maskanın qırıqları və incə xətləri yox etdiyi id-dia edilir. Maraqlıdır, bəs görəsən, kətan toxumu maskası həqiqətən botoks qədər təsirli ola bilərmi?

Kaliforniya Universite-tində Dermatoloji cərrah olaraq çalışan Isaac Neu-haus kətan toxumunun dəridə qırıqları yox etmə-di-yini bildirib: "Kətan toxumu orqanizm üçün çox faydalı-dır. Lakin bütün problemlə-rin dərmanı deyil. Botoks ki-mi dəridəki qırıqları yox et-mə təsiri qətiyyən yoxdur".

Qəhvənin bağırsaqlara müsbət təsiri üzə çıxdı

Alimlər qəhvənin insan bağırsaqlarında bəzi faydalı bakteriyaların sayını artırdığını aşkar ediblər. Mü-təxəssislər qəhvə içənlərlə qəhvə içmə-yənlərin bağırsaq mikrobiomlarını müqayisə edərək, onların bəzi əhəmiyyətli fərqlərinin olduğunu qeyd ediblər. Qəhvəni sevən və ondan istifadə edənlərin bağırsaq mikrobiomunda qəhvə içməyənlərə nisbətən səkkiz dəfə daha çox faydalı bakteriya var.

Üstəlik, bu fərq insanın hansı bölgədə yaşadığı şərait-dən asılı deyil. Bu halı nəzərə alan alimlər belə qənaətə gəliblər ki, qəhvə çoxlarının iddia etdiyi kimi, mənfi deyil, ümumilikdə insan orqanizminə müsbət təsir göstərir.

Bunları bilirsinizmi?

- * Yumurtanı qaynadarkən onun çatlamasını is-təmirsinizsə, qaba yanıbmış kibrit qoyun.
- * Tərə qarşı dezodorantları səhər yox, gecə vu-run. Bu, daha uzun müddətə qoxunun qarşısını alacaq.
- * Ütünün suyunun içinə bir az ətir vursanız, paltar-larınızdan gözəl qoxu gələcək.
- * Külqabının pis iylənməməsi üçün onu su ilə yox, zəyfun yağı ilə isladın.
- * Pişiklərin divan və ya kreslonuza oturmasını is-təmirsinizsə, həmin yerə naftalin qoyun. Pişiklər onu heç sevməzlər.
- * Saçlarınızı boyadarkən üzünüzdə dəyən boyanı südə batırılmış pambıqla silin.
- * Yata bilmirsinizsə, albalı suyu için.
- * Zibil qutunuzun içinə soda və ya qabartma tozu töksəniz pis qoxunun qarşısını ala biləcəksiniz.
- * Yumurtanı qaynatdıqdan sonra qalan suyu dibçəyə tökün. Bitkilərə çox xeyirlidir.
- * Dırnaq boyasından qalan sarılığı götürmək üçün dırnağa sirkə sürün. Rəngini açacaq.
- * Mədəniz bulanırsa, bir stəkan qəhvə için.

Yorğunluqdan belə xilas olmaq lazımdır

Yorğunluq gündəlik həyatımızı çətinləşdirir və işlə-rimizi həll etməkdə maneə yarada bilər. Yorğun-luq fiziki və psixoloji səbəblərə görə baş verə bi-lər. Qeyri-sağlam həyat tərz, qeyri-rasional gün-dəlik rejim, yarımcıq yatmaq, hərəkətsizlik, depresiya və çox düşünmək yorğunluğun səbəbləri sırasına daxildir.

Gün ərzində uzun müddət oturaraq işləmək və ya ma-şın sürmək insanın hərəkətsiz qalması olduğu vəziyyətlər yorğunluğa yol açır. Uzun iş və ya dərs müddətində qısa fasilələr vermək enerji səviyyəni qorumağa kömək edir. İki saatdan bir 5-10 dəqiqəlik fasilələr edin və bu fasilələr zamanı sadə gərmə hərəkətləri ilə əzələlərinizi rahatlaşdı-rın. Yorğunluğu aradan qaldırmaq üçün sağlam və ba-lanslı qidalanma vacibdir. Karbohidrat, zülal və yağ qrup-ları balanslı şəkildə istehlak edilməlidir. Sağlam yağların, meyvə və tərəvəzlərin qəbuluna diqqət yetirilməlidir.

Bədəninizin düzgün işləməsi üçün müxtəlif vitamin və minerallara ehtiyacı var. Dəmir, B12 vitamin, D vitamini və maqnezium çatışmazlığı yorğunluğa səbəb olur. Bu vita-minləri ehtiva edən qidaları müntəzəm olaraq istehlak et-mək enerjiyi qorumağa kömək edəcək. Yeterli miqdarda su içmək yorğunluq hissini azaldır.

Ürək xəstəliyi və qalxanvari vəzi arasında əlaqə tapıldı

Almaniyalı tədqiqatçılar tiroid xəstəliyinin arit-miya kimi ciddi ürək problemləri riskini artır-a biləcəyini müəyyən ediblər. Araşdırmanın nəti-cələri "Frontiers in Cardiovascular Medicine" jurnallında dərc olunub. Qalxanabənzər vəzi enerji səvi-yəsini, bədən istiliyini, çəkisini və əhvalını idarə edən hormonlar istehsal edir. Onun disfunksiyası müxtəlif xəstəliklərə, o cümlədən ürək problemlərinə səbəb olan hipotiroidizm (hormonların az istehsalına) və ya hiper-tiroidizm (hormonların həddindən artıq istehsalına) sə-bəb ola bilər. Yeni elmi iş 1,3 milyondan çox insanı əhatə edən əvvəllər dərc edilmiş 32 araşdırmaya əsaslanır. Bil-dirilir ki, qalxanvari vəzinin disfunksiyası ürək-damar xəstəliklərinin, o cümlədən aritmiya və ani ürək ölümü riskini artırır.

Səhifəni hazırladı: SELCAN

Baş redaktor:
Nazim SABİROĞLU

e-mail adres: venimusavat@mail.ru

"Yeni Musavat"ın kompüter mərkəzində yığılıb, səhifələnib, "Son dakika" MMC-nin mətbəəsində çap edilib. Əlyazmalar geri qaytarılmır. Müəlliflərlə redaksiyanın mövqeyi uyğun gəlməyə bilər.

Ünvan: Bakı şəhəri,
R.Rüstəmov küçəsi
2528-ci məhəllə ev 44/d
Tel: 520 01 23 (24, 25, 26, 27, 28)

Redaktor:
Elsad MƏMMƏDLİ

Lisenzia N: B 114
SAYI: 1.500